

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

MENNÄÄN PÄIVÄKOTIIN!

Perehdytysopas eri kulttuureista tuleville lapsille suomalaisen
varhaiskasvatuksen päivästä

TEKIJÄT Irina Hynynen
Reetta Miettinen
Tuija Mäkelä

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Irina Hynynen, Reetta Miettinen & Tuija Mäkelä	
Työn nimi Mennään päiväkotiin! Perehdytysopas eri kulttuureista tuleville lapsille suomalaisen varhaiskasvatuksen päivästä	
Päiväys 26.4.2024	Sivumäärä/Liitteet 46/3
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Ruokolahden kunta	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Varhaiskasvatuksessa työskennellään monikulttuuristen lasten ja perheiden kanssa. Sen myötä on tarpeen ajatella, kuinka pystytään tukemaan lasten hyvää aloitusta varhaiskasvatuksessa ja estämään syrjäytymistä varhaisena tukena. Lapselle on hyvä kertoa mitä varhaiskasvatuksessa on mahdollista tehdä ja miten siellä toimitaan.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä, jonka tarkoituksena oli kehittää opas monikulttuurisille lapsille varhaiskasvatuksen perehdytysmateriaaliksi. Toimeksiantajana toimi Ruokolahden päiväkotit. Kehittämistyön tavoitteena oli kohdentaa varhaista tukea päivähoiton aloitusvaiheeseen. Yhteistyötahona toimineella Joutsenon vastaanottokeskuksella oli myös tarvetta perehdytysmateriaaliin, jota voidaan käyttää maahanmuuttotyössä lapsiperheille.</p> <p>Kehittämistyön alkukartoituksena kartoitettiin perehdytysoppaan tarvetta varhaiskasvatuksessa. Kysely suunnattiin Ruokolahden kunnan päiväkodin, Espoon kaupungin Matinraitin ja Avokkaan päiväkoteihin sekä Uuraisen kunnan Pikkulan päiväkodin henkilöstölle. Toinen kysely suunnattiin Joutsenon vastaanottokeskuksen asiakkaille, joilla oli varhaiskasvatusikäisiä lapsia. Tuloksista selvisi, että varhaiskasvatuksessa ja vastaanottokeskuksen lapsiperheillä oli tarvetta oppaalle perehdyttämismateriaalina.</p> <p>Oppaassa huomioitiin lapsilähtöisyys ja osallisuus. Sisällöiksi valittiin päiväkotipäivän esittely huomioiden taustalla oleva varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta ja oppimisen alueet. Oppaan kuvituksesta laadittiin kuvasuunnitelma, jonka perusteella kuvituksen toteutti ammattikuvittaja.</p> <p>Opas toteutettiin sähköisessä muodossa kestävän kehityksen mukaisesti ja julkaistiin Ruokolahden varhaiskasvatuksen käyttöön sekä Joutsenon vastaanottokeskuksen käytettäväksi. Oppaassa oli kahdeksan sivua ja tulostettuina ne olivat A4 kokoisia. Valmis opas oli selkeä, lapsilähtöinen sekä kuvaa arjen pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa kuvakommunikaatiota käyttäen. Piirretty lapsi esiintyi oppaassa varhaiskasvatuksen päivän toiminnoissa.</p> <p>Oppaan avulla voidaan tukea lasten hyvää aloitusta varhaiskasvatuksessa estäen syrjäytymistä varhaisena tukena. Opasta voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa ohjauksessa auttaen lasta hahmottamaan päivän toimintoja lapsen näkökulmasta. Jatkokehittämistyönä voidaan kehittää opasta avaten varhaiskasvatuspäivän tapahtumia yksityiskohtaisemmin.</p>	
Avainsanat Lapsilähtöisyys, monikulttuurisuus, opas, osallisuus, varhainen tuki, varhaiskasvatus	

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Degree Programme in Social Services	
Author(s) Irina Hynynen, Reetta Miettinen & Tuija Mäkelä	
Title of Thesis Let´s go to kindergarten! Orientation guide for children from different cultures from Finnish Early Childhood Education Day	
Date 26.4.2024	Pages/Appendices 46/3
Client Organisation /Partners Early Childhood Education Unit in Ruokolahti	
<p>Abstract</p> <p>Early childhood education involves working with multicultural children and families. Therefore, it is necessary to consider how to support the good start of children in early childhood education and to prevent social exclusion as early support. It is beneficial to tell the child what can be done in early childhood education and how to act there.</p> <p>The thesis was carried out as a development work, the purpose of which was to develop a guide for multicultural children as an introductory material for early childhood education. The commissioner was Ruokolahti Kindergarten. The goal of the development work was to allocate early support to the starting phase of children´s early childhood education. The Joutseno reception center, which was a co-operation partner, also needed induction material that can be used in immigration work for families with children.</p> <p>As an initial assessment of the development work, the need for an orientation guide in early childhood education was surveyed. The survey was directed to the daycare centers in Ruokolahti municipality daycare center, the City of Espoo, to the Matinraitti and Avokas kindergartens in Espoo, and to the staff of the Pikkula daycare center in the municipality of Uurainen. Another survey was directed to customers at the Joutseno reception center who had children of early childhood education age. The results showed that early childhood education and reception center families with children had a need for a guide as introductory material.</p> <p>The guide was child-oriented and inclusive. The content was chosen to present a day in kindergarten, while considering pedagogical activities and learning areas of early childhood education. The illustration of the guide was based on an illustration plan, and was drawn by a professional illustrator.</p> <p>The guide was implemented electronically in accordance with sustainable development, and it was published to be used in early childhood education in Ruokolahti and in the reception center in Joutseno. The guide includes eight A4-size pages. The finished guide was clear, child-oriented and illustrated everyday pedagogy in early childhood education using visual communication. Drawn picture of the child appeared in the guide in the daily activities in early childhood education.</p> <p>The guide can be used to support a good start for children in early childhood education, preventing social exclusion as early support. The guide can be used in early childhood education guidance to help the children perceive daily activities from their own point of view. As further development work, the guide could be developed, opening the events of the Early Childhood Education Day in more detail.</p>	
<p>Keywords</p> <p>Child-oriented, Early Childhood Education and Care, early support, guide, inclusion, multiculturalism</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	SUOMALAISEN VARHAISKASVATUKSEN MÄÄRITTELY.....	6
2.1	Lasten oikeudet varhaiskasvatuksessa	6
2.2	Toimintaympäristö	7
2.3	Lasten tuki varhaiskasvatuksessa	7
2.4	Varhaiskasvatuksen oppimisen osa-alueet	8
3	MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS SUOMESSA	11
3.1	Moninaisuuden ilmeneminen.....	11
3.2	Kulttuurisensitiivisyyden näkyminen	12
3.3	Lapsen kasvuympäristön muutos	13
3.4	Kieli- ja kulttuuritaustan huomioiminen.....	13
3.5	Monikulttuuristen perheiden palveluohjaus	15
4	LAPSILÄHTÖISYYS VARHAISKASVATUKSESSA	17
4.1	Osallisuus.....	17
4.2	Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta.....	18
5	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	19
6	KONSTRUKTIIVINEN MALLI.....	20
6.1	Suunnittelu.....	22
6.2	Toteutus.....	25
6.3	Palaute ja arviointi	27
7	POHDINTA.....	29
7.1	Eettisyys ja luotettavuus.....	29
7.2	Asiantuntijuuden kehittyminen	30
7.3	Oppaan hyödynnettävyys ja kehittämisideat	31
	LÄHTEET	32
	LIITE 1: KYSELY SUOMALAISESTA PÄIVÄKODISTA.....	36
	LIITE 2: VARHAISKASVATTAJIEN KYSELYLOMAKE MONIKULTTUURISTEN PERHEIDEN KANSSA TYÖSKENTELESTÄ.....	37
	LIITE 3: OPAS.....	39

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatus on lapsille tarkoitettua suunniteltua ja tavoitteiden mukaista kasvattamisen, opettamisen ja hoitamisen kokonaisuutta. Painopiste työskentelylle on pedagogiikassa. Varhaiskasvatustoiminta voi olla päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa tapahtuvaa. Kunta toimii järjestäjänä ja varmistaa, että perheiden ja lasten tarpeisiin vastataan. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa varhaiskasvatuksen yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja seurannasta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisuaika tuntematon b.)

Lasten oikeudet liittyvät vahvasti kehittämistyöhön. Lapseksi luetaan alle 18-vuotias lapsi ja häntä ei saa syrjiä ulkonäön, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien takia. Kaikkia lapsia koskevat samat oikeudet. (Asetus 1991/60: 1–5, 12, 13, 17, 23, 26–28, 30–31 artikla.) Varhaiskasvatusta laissa (540/2018, 1 §) sanotaan, että jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen.

Kehittämistyön oppaan kohderyhmänä on eri kulttuureista tulevat lapset, mutta opasta voidaan hyödyntää kaikkien lasten kanssa varhaiskasvatuksessa. Lapset voivat tutustua oppaaseen huoltajien ja varhaiskasvattajien kanssa. Opasta voidaan käyttää osana varhaista tukea ja sen tavoitteena on avata sekä selventää varhaiskasvatuksen arjen toimintatapoja ja pedagogista toimintaa. Opas tulee olemaan lapsilähtöisesti suunniteltu ja koostuu pääosin kuvista, jotta lapset voivat ymmärtää opasta. Varhaiskasvatuksen asiakkaina voivat olla erinäiset ihmisryhmät. Ihmisryhmän statuksia on erilaisia eri kulttuuritaustoista tulevilla henkilöillä (Maahanmuuttovirasto 2023).

Valinta työn aiheesta muodostui ajankohtaisuuteen perustuvasta ilmiöstä ja työelämän tarpeesta. Varhaiskasvatuksen asiakkaana on paljon monikulttuurisia perheitä. Maailman tilanne muuttuu ja ihmisten muuttoliikenne kasvaa eri syistä. Varhaiskasvatuksen työkentällä on nähtävissä ilmiön kasvaminen. Oppaan avulla autetaan lasta hahmottamaan varhaiskasvatuksen arkea ja sisältöä. Lapsen on helpompaa sopeutua lapsiryhmään hahmottaessaan paremmin varhaiskasvatuksen toimintaa. Varhaiskasvatuksen lapsiryhmän kanssa voidaan käydä opasta läpi, kun uusi lapsi on aloittamassa varhaiskasvatusryhmässä. Lapsille voidaan samalla kertoa moninaisuudesta ja käydä läpi suvaitsevaisuutta, kielitietoisuutta sekä tasa-arvoa. Tällä tavoin mahdollistetaan syrjäytymisen ehkäisyä lapsien ja perheiden osalta sekä heidän osallisuuttaan pyritään lisäämään tällä tavoin.

Työn toimeksiantajana on Ruokolahden kunnan varhaiskasvatus. Päiväkodissa on lapsia useista eri kulttuureista ja kyseisestä syystä on tarvetta oppaalle. Opas on tukena lapsen ja perheen kotoutumisessa sekä integroitumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Yhteistyötahona opinnäytetyössä on Maahanmuuttoviraston alaisuudessa toimiva Joutsenon vastaanottokeskus. Vastaanottokeskuksessa on huomattu tarve samankaltaiselle oppaalle, koska heidän asiakaskuntansa koostuu osaksi lapsiperheistä.

Toimeksiannon tarkoituksena on laatia opas konstruktivisin menetelmin eri kulttuuritaustoista tuleville lapsille suomalaisesta varhaiskasvatuksen päivästä. Opasta voidaan myös hyödyntää vastaanottokeskuksessa esittelemään varhaiskasvatuksen päivää lapsille ja heidän huoltajilleen. Kehittämistyön tavoitteena on jakaa tietoa ja kertoa millaista on suomalainen varhaiskasvatus.

2 SUOMALAISEN VARHAISKASVATUKSEN MÄÄRITTELY

Varhaiskasvatus määritellään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa osana suomalaista koulutusjärjestelmää. Sen tavoitteina on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja toteuttaa koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan sekä varhaiskasvatusta toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti, joiden laatimista ohjaa varhaiskasvatustalaki (540/2018). Varhaiskasvatustalassa (540/2018, 2 §) varhaiskasvatus määritellään lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen sekä hoidon kokonaisuudeksi, joka on painottunut erityisesti pedagogiikkaan.

Varhaiskasvatustalassa määritellään tarkemmin varhaiskasvatuksen tavoitteita, joita ovat muun muassa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen iän sekä kehitystason mukaisesti. Muita tavoitteita ovat lapsen oppimisen edellytyksien tukeminen ja edistäminen sekä kunnioitus yleistä kulttuuriperinnettä, että erilaisia kulttuuritaustoja kohtaan. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen sekä lapsen osallisuuden varmistaminen ovat osana tavoitteita. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 3§.) Varhaiskasvatuksen tulee edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä arvostaa lasten, huoltajien ja henkilökunnan näkökulmia (Arvola, Reunamo & Kyttälä 2022, 46–47).

2.1 Lasten oikeudet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen periaatteisiin kuuluvat yhtäläiset oikeudet, jotka koskevat kaikkia lapsia; tasa-arvoisuus, syrjimättömyys, yhdenvertaisuus, sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys sekä moninaisuuden arvostaminen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea ja täydentää kotien kasvatustehtävää sekä osaltaan vastata lasten hyvinvoinnista. (Opetushallitus 2022, 9.) Lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatustalain 12 §:n mukaan lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta ennen oppivelvollisuuden alkamista 20 tuntia viikossa kunnan järjestämässä paikassa. Varhaiskasvatusta on järjestettävä lapselle kokopäiväisesti, mikäli se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeiden tai perheen olosuhteiden takia taikka muutoin lapsen edun mukaisesti. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018.)

YK:n lasten oikeuksien sopimuksen asetuksessa (1991/60) lapseksi luetaan alle 18-vuotias ja häntä ei saa syrjiä ulkonäön, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien takia. Kaikkia lapsia koskevat samat oikeudet. Suomen valtio on veloitettu noudattamaan näitä sääntöjä ja kunnioittamaan huoltajien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia. Kaikilla lapsilla on oikeus hyvään elämään ja valtion täytyy tämä mahdollistaa. Lapsella on oikeus ilmaista oma mielipiteensä itseä koskevasta asiasta ja ne on otettava huomioon, mikäli se on kehityksen sekä iän mahdollistama. Mielipiteet eivät saa kuitenkaan loukata muiden oikeuksia.

Lapsi on oikeutettu saamaan tietoa. Omat ajatukset, omatunto ja uskonto on lapsen itse päätettävissä, mutta valtion tulee kuitenkin kunnioittaa vanhempien ohjausta näissä. Lapsella on oikeus saada tietoa television ja lehtien kautta, mutta valtion tehtävänä on luoda materiaalia, joka tukee lapsen hyvinvointia ja kehitystä. (Asetus 1991/60: 12–14, 17 artikla.) Vähemmistöryhmään tai alku-

peräiskansaansa kuuluvalla lapsella on oikeus omaan uskontoon, kulttuuriin ja kieleen. Lapsen tärkeimmät oikeudet ovat lepo, leikki ja vapaa-aika sekä taide- ja kulttuurielämä. (Asetus 1991/60: 30–31 artikla.) Suomessa lasten oikeuksien toteutumisesta huolehtivat muun muassa lapsiasiavaltuutettu, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Pelastakaa lapset, Unicef ja Ensi- ja turvakotienliitto.

2.2 Toimintaympäristö

Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1§). Kehittämistyön toimintaympäristönä toimii päiväkotiki. Varhaiskasvatuslain (540/2018 1 §:n) mukaan varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa kyseistä tarkoitusta varten varatussa tilassa.

Raittila & Siippainen (2022) toteavat teoksessaan, että päiväkodin pedagoginen toimintaympäristö rakentuu päivittäisistä toiminnoista ja yhteiskunnallisten sekä kulttuuristen tekijöiden myötä. Lapset ja aikuiset osallistuvat yhdessä päiväkodin arjen käytänteisiin. Jokaisella on osuus siihen, millaiseksi pedagoginen toimintaympäristö muotoutuu päiväkodissa. (Raittila & Siippainen 2022, 291.) Onnistunut toimintaympäristö luo lapselle laajaan kokonaisuuden oppimiseen, johon lukeutuu aktiivisuuden kannustaminen, yhteisöllinen ja itsenäinen toiminta sekä kannustus oppimiseen. Oppimisympäristöt muovautuvat oppimisen ja uusien taitojen myötä. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 139.)

Varhaiskasvatuksen toimintaympäristöt tulee olla kehittäviä, turvallisia, oppimista tukevia sekä esteettömiä. Niihin kuuluvat tilat, paikat, yhteisö, käytännöt ja välineet sekä tarvikkeet. Kaikilla näillä annetaan tukea lapsen kehitykselle, oppimiselle ja vuorovaikutukselle. Oppimisympäristössä toteutetaan pedagogisesti suunniteltua toimintaa ja sitä voidaan muokata tarpeiden mukaisesti. Varhaiskasvatussyksikön lisäksi oppimisympäristöksi luokitellaan piha-alueet, lähiympäristössä sijaitsevat leikki- ja luontoalueet. (Opetushallitus 2022, 36–37.) Edellä mainitun lisäksi oppimisympäristöt muokkautuvat arjen kulun mukana (Raittila 2013, 71).

Hyvin toteutettu toimintaympäristö tukee lasten yhdenvertaisuutta, osallisuutta sekä sukupuolten tasa-arvoa. Lasten oma toiminta ja tekeminen tulevat esiin toimintaympäristössä. Toimintaympäristöä tulee muokata niin, että tavoitteet, joita varhaiskasvatukselle on asetettu, saavutetaan. Rakennuksien tai muun rakennetun ympäristön lisäksi toimintaympäristöksi luokitellaan piha-alueet, leikki- ja luonto sekä varhaiskasvatuksen toiminnan tukena käytetyt kirjastot sekä museot. (Opetushallitus 2024.)

2.3 Lasten tuki varhaiskasvatuksessa

Opetushallituksen tekemän Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022, 58) mukaan varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea oikea-aikaisesti, kohdennettuna ja tarpeiden mukaisesti. Tuki on jaoteltu kolmeen eri tasoon, yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen (Opetushallitus 2022, 56). Yleistä tukea annetaan lapselle hänen omassa varhaiskasvatuserhmässä. Siihen kuuluvat yksittäiset tukimuodot, pedagogiset toimet ja erilaiset toimet, joilla vaikutetaan lapsen oppimiseen mahdollisimman varhain. Yleinen tuki on lyhyempi kestoista verrattuna tehostettuun tai erityiseen tukeen. Hallintopäätös ei ole tarpeen yleisessä tuessa vaan se toteutuu, kun tarve tuelle tulee ilmi. (Opetushallitus 2022, 58–62.)

Tehostettua tukea lapsi saa silloin, kun yleinen tuki ei ole enää riittävää hänen kasvunsa ja kehityksensä tukemiseksi. Tällöin tuki on yksilöllisemmin mietittyä ja intensiivisempää verrattuna yleiseen tukeen. Tukea voi saada lyhyesti tai pidempään jatkuen ja se aloitetaan heti tarpeen ilmettyä. Tukea annetaan niin kauan kuin lapsella on sille tarve. Tuen toteutusta suunnitellaan ja lisätään tai vahvistetaan, sen toteuttaminen on säännöllistä ja toteutuksessa on mukana useampaa tukimuotoja. Tehostettu tuki tarvitsee hallintapäätöksen. (Opetushallitus 2022, 61.) Päätöksessä tulee olla mainittuna tukimuodot, joita käytetään ja missä sitä toteutetaan sekä tukipalvelut. Kunta, joka on varhaiskasvatuksen järjestäjänä, tekee tuen päätöksen lapselle. (Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540, 15 e §.)

Lapsen saama tuki on erityistä tukea silloin, kun yleinen ja tehostettu tuki ei enää riitä. Syynä erityiselle tuelle voi olla kehitys viivästyminen, vamma/sairaus tai joku muu syy, joka alentaa lapsen toimintakykyä paljon, eikä lapsen kehitys ja oppiminen etene toivotulla tavalla. Tukea annetaan heti tarpeen ilmetessä ja se koostuu tuen eri tavoista sekä palveluista. Erityinen tuki on kokoaikaisesti tapahtuvaa ja jatkuu pitkään. Erityisestä tuesta tulee tehdä hallintopäätös. (Opetushallitus 2022, 61–63.)

Kasvattajat arvioivat yhdessä huoltajien kanssa lapsen tarvitseman tuen tarpeen ja tuen antaminen aloitetaan välittömästi tarpeen huomaamisesta (Opetushallitus 2022, 56). Lapsen tarvitseman tuen tarve, toimenpiteet tuelle sekä miten niitä toteutetaan, kirjataan hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa varhaiskasvatuslain (540/2018, 23 §) mukaisesti. Tuen tarvetta, sen sopivuutta ja miten tuki on toteutunut, arvioidaan varhaiskasvatuksessa vähintään kerran vuodessa tai silloin kun tuen tarpeelle tulee muutoksia. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 23 §.) Heiskanen, Pyökkimies ja Syrjämäki (2022, 38) tuovat artikkelissaan ilmi tuen varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaisia toimenpiteitä ja yhteistyön moniammatillisesti sekä apuvälineiden tai muiden tukipalveluiden tarpeen huomiointia.

Tuki mahdollistaa lapsen yksilöllisen kehityksen, oppimisen sekä hyvinvoinnin. Varhaiskasvatuksen opettaja muiden kasvattajien kanssa huolehtii tuen antamisesta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa lapselle, tarpeiden mukaan, hänen kehityksensä, oppimisen ja hyvinvoinnin vaatimaa tukea konsultoinnin ja opetuksen muodossa. Lapsen tarvitsemat pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tukitoimet ovat varhaisen tuen muotoja. Pedagogisia tuen muotoja ovat esimerkiksi selkeä ja ennakoitava päivärytmi. Varhaiseen tukeen lukeutuu myös sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, joita ovat muun muassa erilaiset puhetta korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten kuvat ja viittomat. (Opetushallitus 2022, 56–61, 66; Heiskanen, Pyökkimies & Syrjämäki 2022, 38.)

2.4 Varhaiskasvatuksen oppimisen osa-alueet

Varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan kuuluu eri alueita, joita ovat hoito, kasvatus ja opetus. Hoito käsittää perushoidollisia tilanteita, joita päivän aikana tapahtuu. Kasvatukseen kuuluu ohjausta ja neuvomista, harjoitellaan sääntöjä että taitoja sekä jaetaan tietoa. Opetusta annetaan arjen asioista alkaen huomioiden niin motoriset, kognitiiviset kuin sosiaaliset tarpeet ja taidot. Varhaiskasvatuksen

pedagogiikkaan kuuluvia alueita ei voida kuitenkaan käytännössä eritellä vaan ne nivoutuvat toisiinsa päivän aikana ja lapset saavat pedagogista toimintaa kokoaikaisesti. (Hännikäinen 2013, 30–37.)

Oppimisen alueet tuovat ilmi varhaiskasvatuksessa toteutetun pedagogisen toiminnan tavoitteet ja sisällöt. Niiden avulla kasvattajat saavat tukea suunnittelu- ja toteutustyöhönsä. Oppimisen alueet vahvistavat lapsen oikeutta saada monipuolista toimintaa sekä kokemuksia varhaiskasvatuksessa. Toiminta toteutetaan kokonaisuuksina eri aiheita yhdistäen sekä huomioiden lasten osallisuus, mielenkiinnon kohteet sekä taitotasot. Oppimisen osa-alueita on yhteensä viisi: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus 2022, 44.)

Kielten rikas maailma pitää sisällään kieleen liittyviä asioita. Osa-alueen tavoitteena on kartuttaa lasten kielellisiä taitoja sekä valmiuksia ja kielellistä identiteettiä. Kieltä käyttäen lapset pystyvät toimimaan erilaisissa tilanteissa, olemaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa sekä kertomaan itsestään sekä hankkimaan tietoa. Jokaiselle lapselle annetaan tukea oman opetuskielen oppimiseen yhteistyössä huoltajien kanssa. (Opetushallitus 2022, 44–45.)

Ilmaisun monet muodot tukee lapsen taitoja musiikillisesti, kuvallisesti, käsityöllisesti, kehollisesti sekä sanallisesti. Tavoitteena on kehittää näitä taitoja ja antaa mahdollisuuksia tutustua niihin. Musiikin ilmaisussa lapset saavat kokemuksia musiikista sekä heidän kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin pyritään vahvistamaan. Kuvallisen ilmaisun keinoin annetaan mahdollisuuksia lapsille luoda oma suhde kuvataiteeseen. Lapset pääsevät kokeilemaan erilaisia menetelmiä tehdä kuvia. Käsityöllisen ilmaisuun kuuluu teknisen työn ja tekstiilityön tapoihin tutustuminen sekä kokeilu. Varhaiskasvatuksessa näihin tapoihin kuuluu esimerkiksi saksien käyttö, muovailumassan käyttö, ompelutyöt sekä naulaus ja sahaus. Kehollista ja sanallista ilmaisua tehdään muun muassa tanssien, leikkien ja esittämisen tavoin. Lapset saavat näin kehollista ja kielellistä kokemusta eri keinoin ja opettelevat ilmaisua sekä viestimistä. (Opetushallitus 2022, 47–48.)

Lapsille opetetaan yhteisöissä esiintyvää moninaisuutta minä ja meidän yhteisömme alueella. Yhdessä lasten kanssa harjoitellaan yhteisöissä toimimista. Toiminnassa käytetään erilaisia näkökulmia, joiden kautta asioihin perehdytään. Näkökulmina ovat eettinen ajattelu, menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus, katsomuskasvatus sekä media. Eettisessä ajattelussa nousee esiin esimerkiksi lasten pohdinnat, oikean ja väärän erottaminen, tunteet sekä ystävyys. Menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtiessa lapsia kannustetaan ajattelemaan historian asioita sekä luomaan hyvä tulevaisuus. Nykyisyydestä käydään läpi lasten toiminnasta nousseita asioita sekä heitä pohdituttavia asioita. Katsomuskasvatuksen myötä tutustutaan lasten arjessa oleviin uskontoihin ja katsomuksiin sekä uskonnottomuuteen. Toiminnan tavoitteena on oppia kunnioittamaan toisia, ymmärtää erilaisia katsomuksia sekä vahvistaa lasten kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin syntymistä. Media-kasvatus tukee lasten aktiivista toimijuutta ja taitoja itsensä ilmaisuun. Toiminta on tutustumista erilaisiin medioihin sekä oman median tuottamista leikin tavoin. Varhaiskasvatuksessa käydään läpi kriittisyyttä lähteisiin ja mediaan. (Opetushallitus 2022, 48–50.)

Tutkin ja toimin ympäristössäni toiminnan kautta lapset saavat kokemuksia niin luonnosta kuin rakennetusta ympäristöstä. Varhaiskasvatuksessa annetaan mahdollisuuksia tehdä havaintoja, jäsenellä sekä ymmärtää ympäristöä. Lasten matemaattista ajattelua, ympäristökasvatusta sekä teknologiakasvatusta tuetaan. Matemaattiseen ajatteluun varhaiskasvatuksessa kuuluu muotoihin, määriin ja muutoksiin huomion kiinnittäminen. Tuodaan ilmi lukumääriä, riimejä, mittaamista sekä sijainti- ja suhdekäsitteitä. Toimintaa toteutetaan leikkien ja liikkuen. Ympäristökasvatus on varhaiskasvatuksessa luontosuhdetta vahvistavaa, ympäristössä vastuullisesti toimimista ja kestäväen elämäntavan opettelemista. Toiminta toteutuu ympäristössä oppimalla, ympäristöstä oppimista sekä toimimalla ympäristön puolesta. Teknologiakasvatuksella annetaan lapsille mahdollisuus toimia tutkivasti ja kekeilevasti. Lapsia kannustetaan toimimaan kekseliäästi, kysymään, etsimään vastauksia ja tekemään omia päätelmiä. Digilaitteisiin tutustumista tehdään ja harjoitellaan niiden käyttöä. (Opetushallitus 2022, 50–51.)

Liikkuminen, ruokakasvatus, terveys ja turvallisuus sisältyvät osa-alueeseen kasvan, liikun ja kehityn. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten terveyttä sekä hyvinvointia ja aktiivisuutta fyysisesti, toimintaa tehdään yhdessä huoltajien kanssa. Liikuntaan annetaan mahdollisuus päivittäin niin sisällä kuin ulkona joka vuodenaikaan, näin ollen lasten motorisia taitoja vahvistetaan. Ruokakasvatuksen avulla luodaan myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä ruokailutaitoja vahvistetaan omatoimiseksi. Terveystä ja turvallisuudesta huolehditaan varhaiskasvatuksessa sekä lapsia opetetaan huolehtimaan omasta terveydestä sekä hygieniasta. Lasten kanssa harjoitellaan liikenteessä kulkemista sekä liikennesääntöjä. (Opetushallitus 2022, 52–53.)

Särkelä (2011, 145) tuo ilmi Mikko Kauton ja Laura Metson (2008) määritelmän sosiaalisesta kestävydestä, jota on hyvä tavoitella. Sosiaalinen kestävyys voidaan heidän mukaan kuvata olevan oikeudenmukaisuutta sekä tasa-arvoa, ihmisten mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäänsä ja olla osallisia yhteisöissä. Särkelä (2011, 145) kertoo sosiaalisen kestävyuden olevan Sosiaali- ja terveystieteiden strategian (Sosiaalisesti kestävä Suomi 2011) mukaan sitä, että yhteiskunnallisesti kohdellaan jokaista ihmistä reilusti, vahvistetaan ihmisten toimintakykyä sekä terveyttä, mahdollistetaan osallisuus ja yhteisöllisyys sekä annetaan turvaa ja palveluita ihmisille. (Särkelä 2011, 145.)

3 MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS SUOMESSA

Varhaiskasvatuksessa on lapsia eri kulttuuritaustoista ja kulttuurien kirjo on muodostunut osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on ottaa huomioon ja kunnioittaa lasten kielellisiä sekä kulttuurisia taustoja. Rakentavan vuorovaikutuksen perustana varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheiden välillä toimii avoin, myönteinen ja kunnioittava suhtautuminen. (Eerola-Pennanen 2017, 221–222.) Lapset huomioidaan tuen tarpeiden, kulttuuritaustan ja kielen mukaan Suomen lainsäädännön ja asiakirjojen mukaan, jotka koskevat varhaiskasvatusta. Perheitä ja lapsia on kuitenkin varhaiskasvatuksessa hyvin erilaisista taustoista. He ovat viettäneet Suomessa eri pituisia aikoja ja perheen taustat ovat keskenään vaihtelevia sosioekonomisin osin. (Sirkko & Kyrönlampi 2021, 68.)

Ensisijaisesti perheillä on vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä, mutta varhaiskasvatuksen työntekijöillä on tiedottamisvelvoite vanhemmille oman äidinkielen ja kulttuurin merkityksestä, jotka vaikuttavat lapseen kasvuun ja kehitykseen. Lapsen oma kulttuuri ja äidinkieli veloitetaan ottamaan huomioon varhaiskasvatuksessa. (Kivijärvi 2016, 252.) Vanhemmat ovat osallisina varhaiskasvatuksen kasvatustyössä ja näin ollen saadaan tietoa heidän kulttuuristaan. Lasten oman kulttuurin näkyminen toiminnassa lisää heidän itsetuntoaan ja vähentää kokemusta näkymättömyydestä. Lasten kulttuurinen moninaisuus koetaan oppimisympäristöä monipuolistavana ja rikastuttavana. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2017, 226–228.)

Lastikka & Lipponen (2016, 76) tutkimuksessaan maahanmuuttajataustaisten vanhempien näkökulmista varhaiskasvatuksessa tuovat ilmi, että erilaiset käytännöt antavat tukea maahanmuuttajaperheille. Käytäntöinä ovat kulttuuristen vahvuuksien arvostaminen, positiivisen ja osallistavan toimintaympäristön kehittäminen sekä kaksikielisten ja kaksikulttuuristen osaamisen edistäminen. Lisäksi on todettu tärkeäksi, että maahanmuuttajaperheillä on mahdollisuus saada laadukasta varhaiskasvatusta, jonka kautta rakennetaan suhteita lapsiin ja heidän perheisiinsä sekä tuetaan heidän identiteettinsä kasvamista ja näkyvyyttä yhteisössä. (Lastikka & Lipponen 2016, 76.)

Usein varhaiskasvatuksessa lapsi saa ensimmäisen kerran kokemuksen yhteisessä lapsiryhmässä olemisesta kodin ulkopuolella. Lapsi joutuu varhaiskasvatuksessa ensikertaa tilanteeseen, jossa hänen on muodostettava sosiaalisia suhteita ja etsittävä leikkikavereita. Lapset harjoittelevat päiväkodissa ollessaan ryhmässä olemista ja etsivät että rakentavat omaa paikkaansa siinä. Lapset voivat löytää rakentavampia keinoja olla ryhmässä varhaiskasvatuksen työntekijöiden avulla sekä luoda omaa vakaata asemaa ryhmässä. Uuden lapsen tullessa lapsiryhmään, on aikuisen tehtävänä tukea lasta ja auttaa ystävien löytämisessä lapsiryhmässä sekä oman paikkansa siinä. (Eerola-Pennanen 2022, luku 13.)

3.1 Moninaisuuden ilmeneminen

Moninaisuutta avataan monesta eri näkökulmasta varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Varhaiskasvatuksessa on sukupuolten, ihmisten ja perheiden moninaisuutta sekä kulttuurista että lähiyhteisöjen moninaisuutta. Varhaiskasvatuksen moninaisuuden toimintakulttuuri koostuu ihmisistä, jotka ovat erilaisia, mutta silti samanarvoisia. Moninaisuutta varhaiskasvatukseen tuovat esimerkiksi erilaiset kulttuuriset tavat, etnisyys, seksuaalinen suuntautuminen, vammaisuus ja terveydentila

sekä erilaiset oppimisympäristöt. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 31, 107–108.) Varhaiskasvatuksessa nähdään kulttuurinen monimuotoisuus voimavarana, jossa jokaisella on perusoikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen (Opetushallitus 2022, 34).

Lasten, perheiden ja henkilöstön vuorovaikutuksessa muovautuu moninainen suomalainen kulttuuriperintö, jolle varhaiskasvatus rakentuu. Varhaiskasvatustyhteisöön kuuluu ihmisiä, joilla on erilaisia ominaisuuksia, näkemyksiä, rooleja ja taustoja. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 31.) Varhaiskasvatuksessa henkilöstö toimii mallina lapsille ja heidän perheilleen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Erilaisista kulttuureista tulevien ihmisten kanssa toimiva vuorovaikutus edellyttävät henkilöstöltä ymmärtämistä ja kunnioittamista omaa sekä muiden kulttuuri- ja katsomustaustaa kohtaan. Lapsen kyky omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria vahvistuu, mikäli hän on saanut varhaiskasvatuksessa kokemuksia, tietoja ja taitoja kulttuuriperinnöstä. (Opetushallitus 2022.)

3.2 Kulttuurisensitiivisyyden näkyminen

Varhaiskasvatuksessa on läsnä lasten myötä monia kulttuureja ja niiden kunnioittaminen on osa kasvattajien työtä. Jokaisella varhaiskasvatukseen osallistuvalla on oikeus omaan kulttuuriinsa. Kasvattajat varhaiskasvatuksessa toimivat kuunnellen, ymmärtäen ja tunnistaen erilaisia ajatuksia. Heidän tulee osata reflektoida asenteitaan ja arvojaan. Lasten saapuminen erilaisista kulttuuritaustoista varhaiskasvatukseen haastaa kasvattajat ymmärtämään ja kunnioittamaan näitä taustoja. (Opetushallitus 2022, 27, 32.) Lasta tai perhettä ei tule lokeroita kotimaansa mukaan ja ajatella samasta maasta kotoisin olevien olevan samanlaisia (Malinen 2019, 21).

Keino, jolla lapsen ja perheen kulttuuriset tavat saadaan selville, on heidän kohtaamisensa sekä vuorovaikutuksessa oleminen heidän kanssaan. Lapset tulee hyväksyä ja kohdata juuri sellaisena kuin he ovat. (Malinen 2019, 21–25.) Hyviä vuorovaikutustaitoja ja itsensä ilmaisua opetellaan lapsiryhmässä, vahvistaen lasten sosiaalisia taitoja sekä oman kulttuuri-identiteetin kasvua. Kulttuurista mukana kulkevat taidot ja tiedot antavat lapselle valmiuksia hyväksyä, muuttaa sitä sekä toimia kulttuuria käyttämällä. Lasten vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen ohella kasvattajat tukevat lasten kulttuurista tietoutta sekä osaamista. Lasten keskinäistä toimimista ohjataan ja heitä tuetaan tutustumaan ryhmässä oleviin lapsiin sekä heidän kulttuureihinsa. (Opetushallitus 2022, 27, 32.)

Sirkko & Kyrönlammen (2021, 67) artikkelissa kerrotaan kuinka lapsista ketään ei voi nimittää ulkopuoliseksi, joka kuuluu inklusion periaatteisiin. Kulttuurisensitiivisyys on osana opetusta ja kasvatusta, joka sisältyy inklusiivisuuteen. Kulttuurisensitiivisyys tulee enemmän näkyville nykyään, koska varhaiskasvatuksessa on aina vaan enemmän eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia. Lapsille tarjotaan tasa-arvoista varhaiskasvatusta riippumatta siitä mikä on lapsen sosioekonominen tausta, kieli tai kulttuuri. (Sirkko & Kyrönlampi 2021, 67.) Malinen (2019) puolestaan kertoo, että kulttuuritaustan tunnistaminen, tunnustaminen sekä suhtautuminen siihen arvokkaasti mahdollistaa kulttuuritietoisen toiminnan toteutumisen varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Kulttuuritietoinen toimintatapa on havaita lasten ja perheiden yksilöllinen kulttuurinen ominaisuus. (Malinen 2019, 21–25.)

3.3 Lapsen kasvu ympäristön muutos

Eri kulttuurista tulevan lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen, muuttuu hänen kasvu ympäristönsä. Varhaiskasvatukseen tullessa lapsi tulee kokonaan uuteen kasvu-, oppimis- ja toimintaympäristöön sekä erilaiseen kulttuuriin. Uuteen kulttuuriin sopeutumista kuvataan osapuolien yhteisenä prosessina, joka on jatkuvaa ja vuorovaikutteista. Kun uuteen kulttuuriin tuleva lapsi sopeutuu kohdekulttuurin tapoihin, sopeutuvat myös kohdekulttuurin lapset heidän läsnäolonsa. Keskeisiä tekijöitä sopeutumisessa ovat osapuolten välinen dialoginen vuorovaikutus, erilaisuuden hyväksyminen ja ymmärrys. (Pietilä 2013, 53.) Maahanmuuttajataustaisen lapsen on helpompi liittyä leikkiryhmiin kieltäidosta huolimatta, mikäli hänellä on hyvät sosiaaliset taidot sekä leikkitaidot (Eerola-Pennanen 2020, 245).

Varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä sovitaan yhteisesti säännöistä ja toimintatavoista, jotka luovat osaltaan turvallista, kunnioittavaa ja yhteisvastuullista ilmapiiriä (Opetushallitus 2022, 36). Lasten oma kulttuuri leikin myötä kokee myös muutoksen siihen tullessa mukaan uusia lapsia omine ominaisuuksineen, perhemuotoineen, tapoineen ja kulttuureineen. Eerola-Pennanen (2020) toteaa, että lasten oma kulttuuri näkyy lasten leikeissä ja kanssakäymisessä. Jotta muista kulttuureista tulevat lapset pääsisivät mukaan leikkeihin, heidän olisi tärkeää oppia suomalaista lasten leikkikulttuuria. (Eerola-Pennanen 2020, 245.)

3.4 Kieli- ja kulttuuritaustan huomioiminen

Kielitietoisuus tarkoittaa eri kielten kanssa leikkittelyä ottaen ne mukaan arkeen. On hyvä tiedostaa mitä kieliä ryhmän lapset puhuvat. Varhaiskasvatuksessa kielet ovat mukana kaikessa niin arjessa, toimintaympäristössä ja toiminnassa. Kieltä voidaan käyttää oppimisen kohteena ja välineenä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen on hyvä tiedostaa, että toiminnan sisältö ja kielet liittyvät toisiinsa. Havainnoimalla omaa tapaa opettaa ja miten käyttää opetuskieltä sekä luoda kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistua ja olla vuorovaikutuksessa. Leikkimisen mahdollistaminen on suurin toiminnan osa, joka tulee olla tärkeä osa suunnittelua. Kasvattaja toimii siinä mallittajana eli esimerkkinä. Havainnoimme, käytämme sensitiivisyyttä ja herkkyyttä huomioidessa lasten aloitteita. Tämän toteutuminen vaatii oman vuorovaikutustavan ja kielitietoisuuden reflektointia sekä lasten tarpeiden huomiointia. (Gyekye & Ruponen 2022, 298–301.)

Kielitietoisuus koskee kaikkia lapsia varhaiskasvatuksessa eikä vaan niitä, jotka ovat monikulttuurisia. Jotta kielitietoinen kasvatus ja opetus toteutuu, täytyy kaikkia kulttuureita sekä kieliä arvostaa. Toiminnan suunnittelua on hyvä tehdä sen pohjalta, jotta kaikki ryhmän lapset voivat tuntea tulleensa kuulluksi ja kehittää omaa identiteettiä. Kielitietoisuudessa ei ole kyse siitä, miten paljon tietoa on eri kulttuureista ja kielistä. Sen tarkoituksena on nähdä lapsi ja perhe omana itsenään sekä yksilönä. Ennakkoluulojen luominen voi olla haitaksi yhteistyölle, joten tutustuminen on hyvin tärkeää. (Malinen 2019, 19–23.)

Arvolan, Pankakosken, Reunamon ja Kyttälän (2021, 2351–2352) tekemässä tutkimuksessa on tutkittu 5–6-vuotiaita lapsia päiväkodin ryhmätilanteissa. Sen tarkoituksena oli selvittää kulttuurista ja kielellistä monipuolisuutta osallisuudessa sekä sosiaalisissa tilanteissa suomalaisessa varhaiskasva-

tuksessa. Tällä tutkimuksella haluttiin pyrkiä lisäämään tietoisuutta varhaiskasvatuksen kehittämisestä ja avoimuutta kulttuurisissa erilaisuuksissa lasten välillä. Vuonna 2017 suomalaisessa varhaiskasvatuksessa olevien ulkomaalaistaustaisten lasten määrä oli 60 000 lasta. Se on vain 10 % kaikista lapsista, jotka ovat varhaiskasvatuksessa. (Arvola ym. 2021, 2351–2352.)

Varhaiskasvatuksen toimintaa suunniteltaessa on huomioitava lasten kulttuurillinen tausta sekä niiden käytänteet, erityispiirteet ja tavat. Kasvattajat omalla työskentelyllään mallintavat suvaitsevaisuutta ja rasminvastaisuutta. Kasvattajien tulee olla vastaanottavaisia eri kulttuuritaustoista tulevia lapsia ja perheitä kohtaan. (Sirkko & Kyrönlampi 2021, 69–70.) Kasvattajien tehtävänä on antaa mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Tähän liittyen kasvattajien tulee reflektoida omaa toimintaa, kehittyä ja ymmärtää oman toiminnan taustalla vaikuttavia tekijöitä. (Arvola, Reunamo & Kyttälä 2020, 47–48, 54–55.)

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma huomioi paremmin kielelliset erilaisuudet. Kasvattajien velvollisuus on tukea kulttuurista identiteettiä ja itsekunnioitusta kulttuurisesti muuttuvassa yhteiskunnassa. Jotta lapsen kielellistä kehittymistä tapahtuisi, on panostettava aikuisten ja lasten välisiin keskusteluihin. Kulttuurisesti ja kielellisesti monipuoliset lapset tarvitsevat enemmän vuorovaikutusta muun ryhmän kanssa. Varhaiskasvatuksella on iso vaikutus lasten kielelliseen kehitykseen yhdessä kotiympäristön kanssa. Kotona tulee myös panostaa kielelliseen kehitykseen olemalla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. (Arvola ym. 2021, 2352–2353.)

Eri kulttuureihin tutustutaan esineiden, kielen ja vaatteiden avulla. Tällä tavoin saadaan helposti toteutettua kulttuurikasvatusta. Huomioitava on lisäksi eri alueiden, sukujen ja perheiden tavat sekä piirteet. Yhteistyö perheiden kanssa on ensiarvoisen tärkeää. (Sirkko & Kyrönlampi 2021, 69–70.) Jos arvioidaan koko lapsiryhmän tarpeita kieli- ja kulttuuritaustaiset perheet voivat jäädä huomiomatta arjessa. Siinä ei oteta huomioon yksittäisiä tarpeita ja kulttuuritaustaa. Eri kulttuureista ja äidinkielenä eri kieltä puhuvien lasten tulee päästä osallistumaan leikkeihin, saada tunne osallisuudesta ja harjoitella sosiaalisia taitoja. (Arvola, Reunamo & Kyttälä 2020, 54–55.)

Arvola ym. (2021) toivat teoksessaan ilmi, että leikkiin panostava ympäristö hyödyttää lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä. Kulttuurisesti ja kielellisesti monipuoliset lapset leikkivät enemmän sääntöleikkejä kuin roolileikkejä sekä osallistuivat enemmän kiellettyihin aktiviteetteihin, kuten kiusaamiseen, sääntöjen rikkomiseen ja toisten häiritsemiseen. Tuloksista kävi ilmi, että säännöt ehkä antavat monikulttuurisille lapsille helpomman tavan olla mukana, kun yhteistä kieltä ei ole. Kun kaikilla on yhteinen ymmärrys siitä mitä teemme ja miksi, on helpompi löytää yhteistä tekemistä. (Arvola ym. 2021, 2353, 2357, 2359; Arvola 2021, 56–57.) Arvola (2021) kokoaa tutkimuksensa loppuun kehittämissuhteita suomalaiseen, monikulttuuriseen varhaiskasvatukseen. Yhteistyö eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kanssa nousee yhdeksi kehittämiskohteeksi. Huoltajien osallisuutta ja osaamista tulee tukea antamalla aikaa heidän roolilleen. (Arvola 2021, 73–74.)

Kielen oppiminen on lapselle usein vaivatonta ja onnistuu ilman erityistä ponnistelua. Lapsi oppii kieltä havainnoimalla, rekisteröimällä asioita sekä käsittelemällä ulkoisia ärsykeitä. Näitä lapsi koh-

taa muun muassa kuvissa, sanoissa sekä tapahtumissa. Oppimista tapahtuu lisäksi sosiaalisten suhteiden kautta. Vuorovaikutuksessa lisätään lapsen taitoja kommunikointiin, omien ajatusten kertomiseen sekä toisten ajatusten vastaanottamiseen. (Ojala 2020, 57–58.)

3.5 Monikulttuuristen perheiden palveluohjaus

Monikulttuurinen ohjaus sisältää yhteiskunnallisia, yksilöpsykologisia, sosiaalisia, menetelmällisiä ja muita ulottuvuuksia. Sitä voidaan pitää piirteiltään monitieteisenä ja ohjausajattelun ja -toiminnan jäsentämisen viitekehyksenä. (Puukari & Korhonen 2017, luku 5.) Monikulttuurista ohjausta käytetään erityisesti tilanteissa, joiden tarkoitus on tukea eri kieli- ja kulttuuritaustaisen ihmisten integroitumista yhteiskunnan ja yhteisön jäseneksi sekä tuetaan monimuotoisuusvalmiuksien kehittymistä, joita tarvitaan yhteisössä. Ohjaaja tarvitsee tietoutta ja ymmärrystä erilaisten vähemmistöryhmien maailmankuvasta, sekä millaisia asioita pidetään tärkeinä toisissa kulttuureissa. Myös kulttuuristen tapojen, odotusten, normien, asenteiden ja arvostusten tuntemus auttavat ohjaajaa toimimaan sekä käsittelemään tilanteita hänen ohjattavan kulttuuritaustasta käsin. Eri kulttuureista tulevilla saattaa olla ennakkokuvia ja -käsityksiä suomalaisesta kulttuurista, ja ne vaikuttavat uuden tiedon tulkitaan. Ohjaajalta vaativat huomiota myös kulttuurienväliset viestintäerot ja mahdolliset arvokonfliktit. (Puukari & Korhonen 2017, luku 1.)

Monikulttuurisessa ohjauksessa ja neuvonnassa keskeisenä lähtökohtana on kulttuurinen erilaisuus ja kulttuurierojen tuomat haasteet huomioidaan ohjattavan kanssa etsittäessä ratkaisuja hänen kysymyksiinsä. Monikulttuurisessa ohjauksessa on olennainen kysymys siitä, että miten ohjaaja tulee tietoisemmaksi omasta kulttuuritaustastaan ja kuinka se vaikuttaa hänen omaan ajatteluunsa sekä toimintaansa. Kyseisen tietoisuuden kautta ohjaaja oppii toimimaan kulttuurisensitiivisesti eri kulttuureista tulevien ohjattavien kanssa. Ohjattavien kulttuuritaustan ja yksilöllisten tarpeiden huomioitiin tulisi etsiä luovia sekä joustavia lähestymistapoja että menetelmiä. (Puukari & Korhonen 2017, luku 1.)

Ohjaustyötä tehdessä on tärkeää ymmärtää erot yhteisöllisessä ja yksilökeskeisessä kulttuurissa. Erot voivat näkyä esimerkiksi siinä, että yhteisöllisessä kulttuurissa on tyypillisempää keskustella ja käsitellä omia ongelmia tutun lähipiirin kanssa. Länsimaissa yleisemmässä yksilökulttuurissa saateen helpommin hakea apua ammattiauttajista. Kulttuurien välisenä erona on myös se, kuinka kulttuurin jäsenet mieltävät itsensä yksilöiksi ja suhteuttavat itsensä yhteisönsä toisiin jäseniin. Ohjattavat tulee ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti heidän kulttuuristaan huolimatta ja tarkasteltava monipuolisesti heidän elämänsä merkityksellisiä kysymyksiä. (Puukari & Korhonen 2017, luku 1.)

Turvapaikanhakijan tai maahanmuuttajan ohjauksen tulee vahvistaa hänen osallisuuttaan ja toimijuuttaan. Työskennellessä monikulttuurisessa ympäristössä, on työntekijän vuorovaikutuksen ja informaation antaminen oltava selkeää sekä selkokielistä. Selkokielisyys on yleiskieltä selkeämpää ilmaisua. Selkokielellä ilmaisut ovat lyhyitä, lauseet yksinkertaisia ja sanat tavallisia. Apuna ohjauksen selkeyttämisessä voidaan käyttää kuvia. (Helminen 2017, 199–200.) Jotta pieni lapsi kykenee hahmottamaan omaa vaikutustaan ympäristöön, tarvitsee hän oppimiseen konkreettisia välineitä ja materiaaleja. Varhaiskasvatuksessa tulee huomioida, että vieras- ja monikielinen lapsi pystyy ilman

kieltä jäsentämään päiväänsä. Varhaiskasvatusympäristön jäsentäminen kuvilla auttaa lasta paremmin hahmottamaan asioita. (Kangas ym. 2021c, 143; Eerola-Pennanen 2020, 260.)

Sosionomit (AMK) toimivat monilla varhaiskasvatuksen työkentillä, kuten päiväkodeissa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa. Sosionomin osaamiseen kuuluvat lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen pedagogisin taidoin, asiantuntijuus perheiden kanssa tehtävään työhön, lapsen ja perheen tarvitsemien palvelujärjestelmien tuntemus sekä ohjaustyö. (Marttila 2016, 56–57.) Varhaiskasvatuksessa nykyperheiden moninaiset ongelmat ovat otettava huomioon sekä perherakenteiden monimuotoisuus. Kansainvälistyminen on tuonut uusia vaatimuksia varhaiskasvattajien osaamiselle, koska varhaiskasvatuksessa on asiakkaina eri kulttuureissa eläneitä lapsia ja perheitä. Kasvatustyön suunnittelussa ja toiminnassa tulee ottaa enemmän huomioon perheiden yksilölliset tarpeet. (Marttila 2016, 64–65.) Varhaiskasvatus on osana palveluverkoston ja osa lapselle sekä perheelle tarjottavaa palvelua. Palveluiden saatavuuteen vaikuttavat esimerkiksi lapsen tuen tarpeet tai kunta/hyvinvointialue. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tulisi olla tietoa kunnan/hyvinvointialueen tilanteesta, sen palveluista ja niistä ammattilaisista, joiden palveluihin perheitä voidaan ohjata. (Pihlaja & Viitala 2022, luku 1.)

4 LAPSILÄHTÖISYYS VARHAISKASVATUKSESSA

YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus (1989, artikla 13) tuo ilmi lapselle kuuluvan oikeuden kertoa oma mielipiteensä, olla loukkaamatta toisen oikeuksia ja lapsen oikeuden saada tietoa. Varhaiskasvatustalaki (540/2018, 20 §) mainitsee, että suunniteltaessa, toteutettaessa sekä arvioidessa varhaiskasvatusta on lapsen mielipide ja toiveet selvitettävä. Työssä on huomioitava lapsen ikä ja hänen kehitysvaiheensa sillä hetkellä. Lasten lisäksi heidän huoltajillaan on oikeus osallistumiseen ja vaikuttamiseen lapsen varhaiskasvatuksen kokonaisuuteen, johon sisältyy suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Lisäksi huoltajille tulee antaa mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toimipaikassa tehtävään suunnittelu- ja arviointityöhön. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 20 §.)

Onnismaa & Paananen (2019, 197) artikkelissaan tuovat ilmi, että Suomessa lapsikeskeisyyttä on tuotu ilmi jo varhaiskasvatuksen alkutaipaleelta lähtien. Kognitiivinen ja sosioemotionaalinen kehitys sekä lisänä tunne-elämän ja sosiaalisten suhteiden kehittäminen ovat nivoutuneet aikoinaan lapsikeskeiseksi opetussuunnitelmaideologiaksi. Lapsuus nähdään itseisarvoisena, lapsi on perustana varhaiskasvatuksessa toteutettavassa opetussuunnitelmassa. Lapsen rooli on olla aktiivinen toimija kokonaisvaltaisesti huomioituna. (Onnismaa & Paananen 2019, 197–198, 205.)

Lapsen ollessa subjektina pedagogisessa toiminnassa hän on aikuisen näkökulmasta osaava, ympäristöönsä aktiivisesti käyttävä sosiaalinen toimija toimimassaan ympäristössään. Lapsi pystyy vaikuttamaan omaan sääntöjen mukaiseen toimintaansa, jolloin toiminta on lapsilähtöistä. Aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa lapsilähtöisyys toteutuu, kun molemmat osapuolet ovat aktiivisesti toimivia subjekteja. Molempien on tuotettava sisältöä, suuntaavuutta sekä ohjaavuutta ja ylläpitoa lapsilähtöisesti toteutettuun toimintaan. Tällöin lapsen toteuttama aktiivisuus ei sulje pois aikuisen aktiivisuutta. (Rosqvist ym. 2019, 195–198.)

Lapsilähtöinen lähestyminen oppimiseen on maanläheistä ja antaa lapsille mahdollisuuden hallita omaa oppimista. Lapsen kehitystä tapahtuu käsillä tekemisen sekä leikkimisen kautta. Lapsilähtöiset ohjeet tukevat lapsen halua tutkia, ylläpitävät motivaatiota ja tuovat esiin oppimista lasten omien ideoiden kautta. On todistettu, että lapsilähtöinen toiminta varhaiskasvatuksessa vaikuttaa positiivisesti sosioemotionaalisiin taitoihin. (Vaisarova & Reynolds 2022, luku 1.2.)

4.1 Osallisuus

Lapsilähtöisyydestä ei ole paljoa teoretietoa, vaan se nivoutuu osallisuuteen. Varhaiskasvatuksessa osallisuuden määritelmä nähdään lasten oikeuksina kertoa mielipiteensä ja ajatuksensa, kokea tulevansa kuulluksi, valita itse asioita ja kokea voivansa vaikuttaa häneen itseensä koskeviin sekä yhteisiin asioihin. Vaikuttavuutta on osallistuminen suunnittelutyöhön, päätöksien tekeminen ja ottaminen vastuuta varhaiskasvatuksen arjesta. (Nivala 2021, 38.) Osallisuus on kuvauksia lapsen vaikuttamis- ja päätöksenteko mahdollisuuksista, joka on lapsilähtöisyyttä. Rosqvist ym. (2019, 194) kertovat artikkelissaan lapsilähtöisen toiminnan ja oppimisen pohjautuvan lapsen aloitteisiin. Lapsilähtöisyys voidaan luokitella pohjautuvan kolmeen eri kokonaisuuteen; lapsi subjektina pedagogisessa toiminnassa, molemmin suuntainen vuorovaikutus ja syntyvä opetussuunnitelma. (Rosqvist ym. 2019, 194–195.)

Osallisuuden myötä voidaan lisätä lapsen tietoisuutta hänen oikeuksistaan, vastuustaan, yhteisöstä, johon hän kuuluu sekä hänen omien valintojensa seurauksista. Lapsen sensitiivisellä kohtaamisella sekä luomalla lapselle tilanteita, joissa hän tulee kuulluksi ja nähdyksi vahvistetaan hänen osallisuutensa kokemuksia ja tunteita. Kasvattajien on lisäksi kiinnitettävä huomiota lapsen kehitykseen ja havainnoitava sekä tuettava lapsen omia taitoja päätökseen tekoon koskien heitä itseään (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021a, 57). Lapset ja huoltajat, jotka osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin kasvattavat omaa osallisuuttaan ja näin saavutetaan monta varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaista osallisuuden kokemista. (Opetushallitus 2022, 34.) Aikuisen rooli on olla tukemassa lasta kasvussa ja oppimisessa (Onnismaa & Paananen 2019, 205).

Steniuksen ja Karlssonin (2023, 42) artikkelissa Karlsson toteaa, että osallisuuden kokeminen edellyttää lasten näkökulmasta kokonaisvaltaista prosessia yksittäisten toimien sijaan. Osallisuus on pieniä tekoja ja sanavalintoja, mutta myös pitkiä prosesseja sekä toimintaperiaatteita. Tärkeää on muistaa, että lapsi ei mukaudu ryhmään, vaan ryhmän toimintakulttuuri mukautuu sopiakseen jokaiselle lapselle. Osallisuuden toimintakulttuurissa lapsella on sanavaltaa. Steniuksen ja Karlssonin (2023, 42) artikkelissa kerrotaan Elina Weckströmin (2021) tutkimuksesta, jossa lasten mielestä osallisuuden tunteeseen vaikuttaa tutut ihmiset, mukava yhdessä tekeminen, kaikkien osallistujien huomioiminen, kiireetön ilmapiiri, vapaaehtoisuus ja huumori. (Stenius & Karlsson 2023, 42.)

4.2 Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta

Opetushallituksen (2022, 40–41) laatiman varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan pedagoginen toiminta ja sen toteuttaminen ryhmässä täytyy olla kokonaisvaltaista. Toiminnan tavoite on auttaa lasten hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Sitä toteutetaan vuorovaikutuksessa lasten ja kasvattajien välillä sekä yhdessä tekemällä. Suunnittelua ohjaa paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. (Opetushallitus 2022, 40–41.)

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tarkoituksena on tehdä suunnittelua yhdessä, jonka kasvattaja tekee kokonaisuudeksi, joka sopii koko ryhmälle ja se toteutetaan yhdessä. Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon lasten ideat, mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä toimintaympäristö. Jotta toiminta pysyy ajankohtaisena, täytyy sitä tietyin väliajoin arvioida, dokumentoida ja kehittää. Pedagoginen toiminta tulee olla lapselle mielekästä, joka on ammattilaisten tärkein tehtävä. (Opetushallitus 2022, 41.) Varhaiskasvatuksessa toteutetaan pedagogista toimintaa, jonka toimintatavoilla turvataan lasten kunnioittava kohtaaminen ja pysyvien vuorovaikutussuhteiden takaaminen lapsen sekä varhaiskasvatushenkilöstön välille. Varhaiskasvatuksessa tarjotaan lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 2 §, 3 §.)

Rosqvistin ym. (2019, 209) tekemän tutkimuksen mukaan lapsilähtöinen pedagogiikka on hyvin mielekästä lapsille. Kun toiminnan aihe on pitkäaikaista ja monipuolista on lapsilla helpompi keskittyä sekä lapsilähtöisen pedagogiikan tavoitteet toteutuvat. Kasvattajan rooli on tärkeä, kun huomioidaan lapsilähtöisyys. Aktiivisena toimijana oleminen, lasten ideoiden kuunteleminen, tilan antaminen lapsille ratkaista tilanteita itse ja lapsien tunteminen auttaa toiminnan suunnittelussa. (Rosqvist ym. 2019, 209.)

5 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

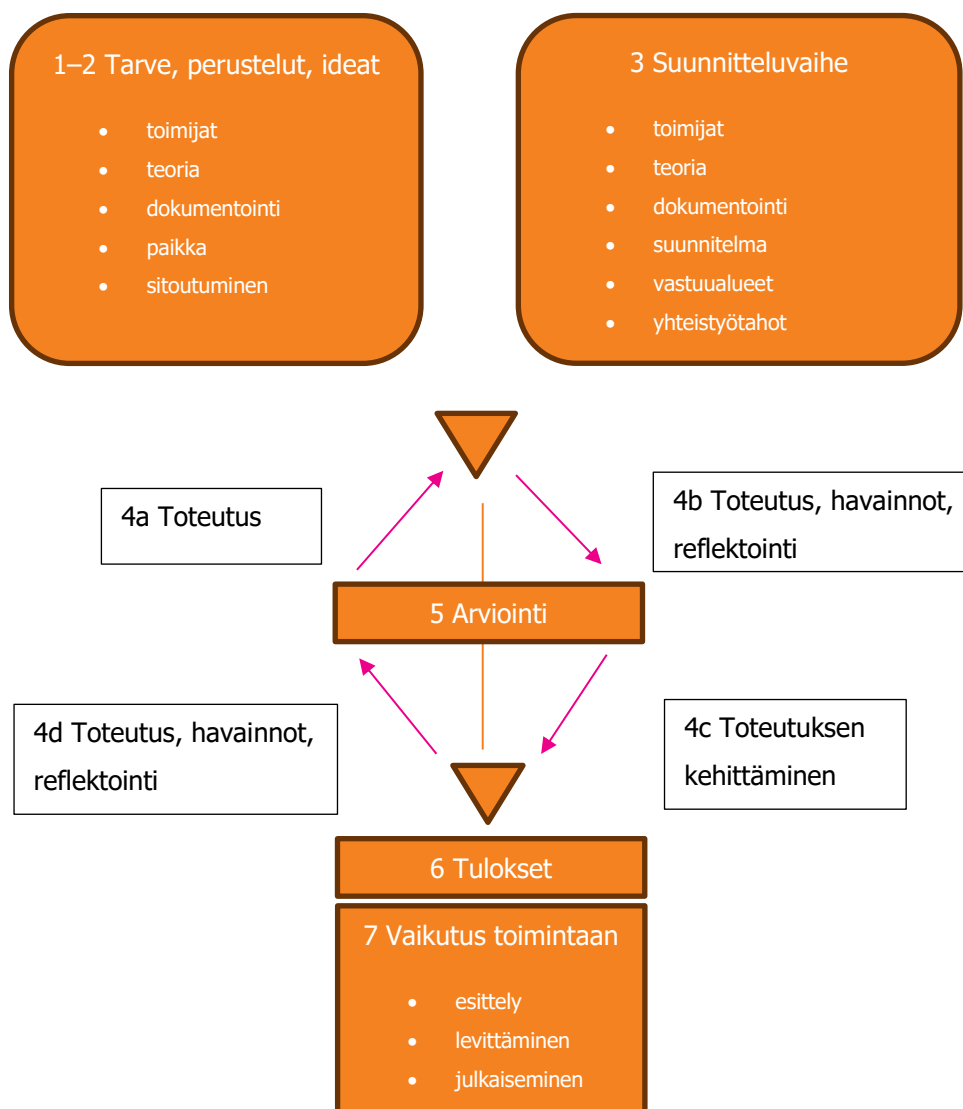
Kehittämistyön tarkoituksena oli laatia opas kolme-viisi-vuotiaille lapsille suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Työn tarkoitus oli saada tehtyä tuotos, jonka pystyi viedä toimintaympäristöön. Tarve oppaalle tuli toimeksiantajalta. Oppaalle oli huomattu olevan tarvetta monikulttuurisen työn tueksi varhaiskasvatuksessa sekä vastaanottokeskuksen lapsiperheille. Varhaiskasvatuksen laadukkuutta kehitettiin oppaan avulla. Varhaiskasvattajat voivat käyttää opasta työvälineenä uusien asiakkaiden kanssa.

Tavoitteena oli antaa mahdollisuus tutustua suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Opas toi tutuksi suomalaisille sekä monikulttuurisille lapsille ja heidän huoltajilleen varhaiskasvatuksen arkea. Tavoitteena oli tehdä kuvitettu opas varhaiskasvatuksen päivästä. Oppaan tavoitteena oli lisätä lasten osallisuutta, jotta lapset pystyisivät kuvien avulla ymmärtämään varhaiskasvatuksen päivänkulkua ja sopeutumaan siihen. Lisäksi tavoitteena oli saada perheille yhteisöön kuulumisen tunnetta.

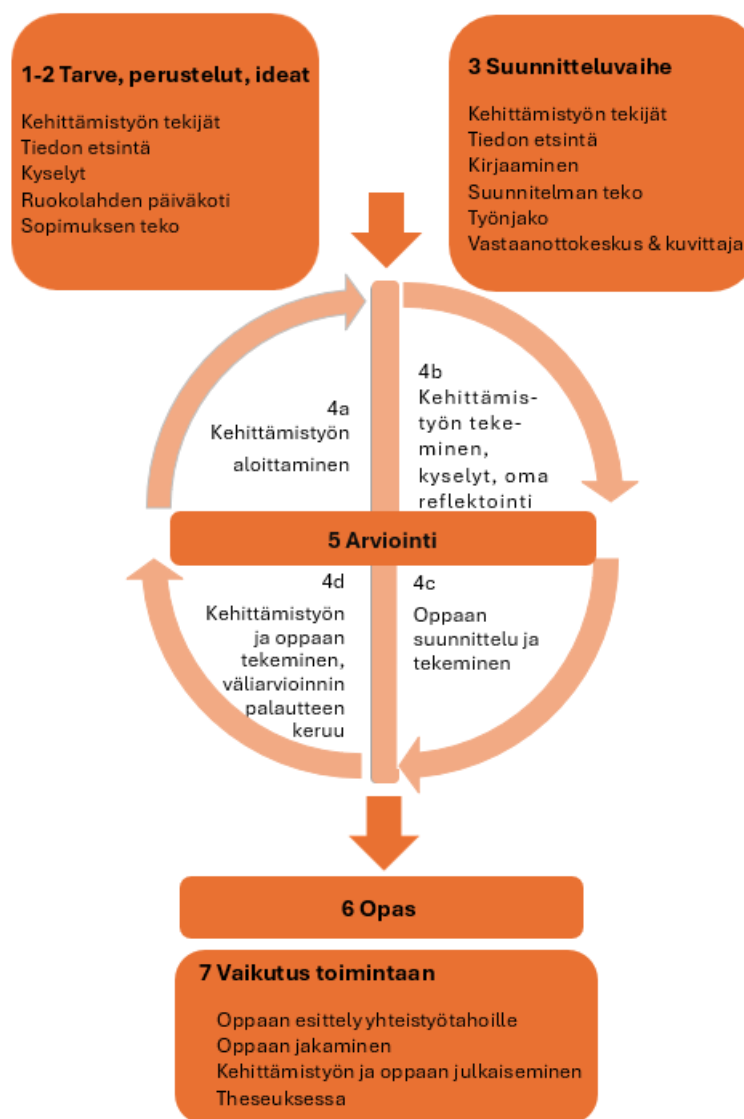
Tällä tavoin käytettynä opas toimi osana varhaista tukea, lapset pystyivät hahmottamaan varhaiskasvatuspäivän sisällön ja tiesivät mitä oli odotettavissa päiväkodin arjessa. Kuvien käyttöä hyödynnettiin kaikkien lasten kanssa, eikä niiden käyttö vaatinut tehostetun ja erityisen tuen päätöstä. Opasta käytettiin lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa, jolloin tuen tarpeita ei vielä ollut tiedossa. Oppaan avulla haluttiin antaa samanlaiset lähtökohdat monikulttuurisille perheille ymmärtää varhaiskasvatuksen arkea ja näin pystyttiin ennaltaehkäisemään lapsen sekä perheen syrjäytymistä.

6 KONSTRUKTIIVINEN MALLI

Kehittämistyössä käytettiin työmenetelmänä konstruktivistista mallia (kuva 1.). Reflektio ja ihmisten tekijöiden huomioon ottaminen kuuluivat konstruktivistiseen työskentelyyn. Konstruktivistisessa mallissa ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa olivat kehittämistyön tarve, perustelut ja ideat. Kolmas vaihe on suunnitteluvaihe. Neljännessä vaiheessa tapahtui toteutusta ja havaintojen tekoa sekä reflektointia, joiden myötä tarvittaessa toteutuksen uudelleensuuntaamista. Viidennessä vaiheessa arviointiin kehittämistyötä ja kuudennessa tuotos oli valmiina. Viimeisenä seitsemäntenä vaiheena oli kehittämistyön päätös, josta seurasi muutos toiminnassa. (Salonen, Eloranta, Hautala & Kinos 2017, 53–54.)

KUVA 1. Kehittämistoiminnan konstruktivinen malli (mukaillen Salonen ym. 2017, 54).

KUVA 2. Konstruktivisen mallin toteutus kehittämissessä (mukaihen Salonen ym. 2017, 54.)

Lähestymistapana kehittämissessä toteutettiin konstruktivistia mallia (Humak 2023b, luku 1.3). Konstruktivistinen malli ohjasi suunnittelutyötä, asioiden mallintamista sekä tuotoksien tekemistä. Toiminta konstruktivistisen mallin mukaan toteutui ongelman kartoituksella, teoritiedon hakemisella, sekä ratkaisujen etsimisellä. Teoritiedon yhteys tuli näkyä tuotoksen kehittämissivaiheessa sekä tuotoksen valmistuttua. Lopuksi tuotoksen eli perehdytysoppaan soveltuvuutta käytännöntyöhön tuli tarkastella ja arvioida. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, luku 3.4.)

Kehittämissessä käytetyssä kyselyssä tulee olla kaikki ja vain ne kysymykset, joita tarvitaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Kyselyn vastaamisen kulutettavaan aikaan tulee kiinnittää huomiota ja vastaamiseen varattu aika on hyvä pitää enintään 15–20 minuutissa. Kysymysten tulee olla selkeitä, tarkkoja ja lyhyitä. Yhdellä kysymyksellä haetaan vastaus vain yhteen asiaan, vaihtoehtona tulee olla myös "ei mielipidettä" valintamahdollisuus. Kysymysten asetelua ja määrää kannattaa harkita tarkoin. Huomioitava käytettävien sanojen valinta ja niiden käyttö. Kieli tulee valita niin, että vastaaja ymmärtää sen. Tarkoin suunnitellun ja toteutetun kyselyn analysointi on helpompaa. Avointien kysymysten käyttöä suositellaan silloin, kun niiden käyttöön on hyvä syy. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 115–117.)

6.1 Suunnittelu

Kehittämistyön tekeminen alkoi neuvotteluilla kehittämistyön tekijöiden kesken. Toimeksiantajan ja yhteistyötahon kanssa käydyt neuvottelut auttoivat ideoimaan työtä. Aloitusvaihe alkoi tiedon etsinnällä ja teorioihin pohjautuvan suunnitelman tekemisellä. Suunnitelman edetessä pohdittiin toteutus tapaa ja valittiin konstrukttiivinen malli kehittämistyön teoriaohjaavaksi malliksi. Raportin kirjoittamisessa oli jaettu osioita kullekin tekijälle sekä aikataulutettu tekemistä.

Kehittämistyön yhteistyötahoina oli Maahanmuuttoviraston vastaanottokeskus. Toimeksiantajana oli Ruokolahden kunnan varhaiskasvatus. Toimijoita kehittämistyössä olivat opinnäytetyöntekijät, kuvittaja, ohjaava opettaja ja varhaiskasvatuksen työntekijät. Ruokolahden kunnassa toimii yksi päiväkotit. (Ruokolahden kunta julkaisuaika tuntematon). Päiväkodin asiakkaina oli maahanmuuttajia sekä turvapaikanhakijoita.

Maahanmuuttoviraston hallinnoimassa Joutsenon vastaanottokeskuksessa oli alaikäisiä lapsia noin 85 maaliskuussa 2024. Alle kouluikäisiä perheitä oli noin 15. Alkukartoitusvaiheessa teimme Webropol-kyselyn vastaanottokeskuksen vuokra-asunnoissa asuville alle kouluikäisten lasten perheille (liite 1). Kysely lähetettiin sähköpostitse niille yhdeksälle asiakkaalle, jotka olivat ilmoittaneet sähköpostinsa vastaanottokeskukselle. Kyselyyn suunniteltiin yksinkertaiset ja helposti vastattavat kysymykset, jotta vastaanottokeskuksessa asuvilta perheiltä saataisiin selkeät vastaukset. Kyselyyn pystyi vastaamaan suomeksi, ukrainaksi tai venäjäksi. Vastauksia kyselyyn saatiin muutamalta perheeltä. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa varhaiskasvatukseen osallistuneita lapsia, millaisia kokemuksia perheillä oli varhaiskasvatuksesta ja kokivatko perheet tarvitsevansa perehdytysopasta päiväkodin alkaessa.

Webropol -kysely tehtiin varhaiskasvatuksen henkilökunnalle (liite 2) alkukartoituksena kysymysten muodossa, joiden tarkoituksena oli selvittää heidän monikulttuurisen työn kokemuksia sekä kasvatustajien ajatuksia siitä onko tarvetta uudelle materiaalille perheiden kanssa työskentelyyn. Kohderyhmänä oli päiväkodeissa työskentelevät varhaiskasvattajat kolmella eri paikkakunnalla Espoossa, Uuraisilla ja Ruokolahdella. Espoossa kyselyyn vastattiin kahdessa eri päiväkodissa. Toinen päiväkotit oli kahden ryhmän yksikkö, jossa työskentelee varhaiskasvattajia seitsemän. Lapsia päiväkodissa oli 24. Päiväkotit oli isomman päiväkodin alaisuudessa, jossa ryhmiä oli kahdeksan. Lapsia päiväkodissa oli noin 130 ja varhaiskasvattajia noin 30. Uuraisilla olevassa yksikössä on neljä ryhmää, joissa lapsia oli 49. Varhaiskasvattajia päiväkodilla oli 11. Ruokolahden päiväkodissa oli kahdeksan ryhmää, lapsia yhteensä noin 130 ja varhaiskasvattajia noin 35.

Työhön dokumentoitiin alkukartoitusvaiheen kyselylomakkeet ja niiden tulokset sekä kehittämistyön prosessia. Työssä sitouduttiin noudattamaan ammattieettisiä periaatteita sekä huolehdittiin tietosuojan toteutumisesta. Kyselyt Webropolista suljettiin määräajan umpeuduttua. Kyselyihin tehtiin päällekirjoitus ja tiedostot poistettiin kehittämistyön ollessa valmis. Suunnittelu, toteutus ja arviointi olivat työn pohjana. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, julkaisuaika tuntematon.) Kyselyvastaukset ovat nimettömiä, eikä vastaajia voida tunnistaa.

Seuraavassa kerrotaan vastaanottokeskukseen suunnatun kyselyn analysointia. Kyselyssä oli kolme kysymystä. Ensimmäisessä kysymyksessä kartoitettiin lasten osallistumista varhaiskasvatukseen.

Vastaajista osalla perheistä oli lapsia varhaiskasvatuksessa. Toisessa kysymyksessä kysyttiin perheiden tietoutta suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Kyselyyn vastanneista osa vastasi, että eivät tienneet mitään suomalaisesta päiväkodista. Joku vastaajista tiesi, että lapsen ollessa hoidosta poissa, tulee siitä ilmoittaa varhaiskasvatuksen opettajalle etukäteen. Kolmannessa kysymyksessä kartoitettiin kuvallisen oppaan tarvetta lapselle varhaiskasvatuksen hoitopäivästä. Vastaajista yli puolet oli sitä mieltä, että oppaalle olisi tarvetta ja vastaajista muut eivät osanneet sanoa.

Varhaiskasvattajille suunnattuun kyselyyn vastaajina oli koko varhaiskasvatuksen henkilökunta. Kysymyksiä kyselyssä oli kuusi. Kyselyyn vastaajista lähes kaikki olivat työskennelleet eri kulttuuritaustaisten perheiden ja lasten kanssa. Vain pienellä osalla vastaajista ei ollut tästä kokemusta. Jollakin vastaajalla oli ollut käytössä aiheeseen liittyvä perehdytysmateriaalia. Materiaali oli ryhmän oma Tervetuloa -materiaali sekä kieli- ja kulttuuriopettajalta saatu lomake perheille mitä tarvikkeita perheen tulee tuoda mukaan varhaiskasvatukseen. Materiaalissa oli käytetty apuna kuvatukea. Joku vastaajista ei vastannut tähän kysymykseen. Suurimmalla osalla ei ollut mitään perehdytysmateriaalia käytössään.

Perehdytysmateriaalista kysyttäessä, suurin osa ei osannut sanoa olisivatko tarvinneet jotain perehdytysmateriaalia. Vastaajista noin kolmasosa kertoi, että jonkinlainen materiaali olisi hyvä olla. Jotkut kyselyyn osallistuneista jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Pieni osa vastaajia, toivoi jotain perehdytysmateriaalia. Toiveena oli varhaiskasvatuksen perusasioita sisältävää tietoa, eri kulttuureihin liittyviä tapoja sekä kulttuurisidonnaisia arkipäiväisiä asioita. Lisäksi vanhempien kohtaamiseen toivottiin tapoja, kuinka kertoa suomalaisesta varhaiskasvatuksesta sekä sen toiminnasta ymmärrettävästi ja loukkaamatta asiakasta. Lisäksi kasvattajat ilmaisivat toiveita saada materiaalia siihen, miten kertoa mitä suunnitelmia varhaiskasvatuksessa laaditaan ja mitä asioita perheen tulee huomioida lapsen aloittaessa varhaiskasvatus. Toiveena oli saada perehdytysmateriaali, jossa kerrotaan lasten oikeuksista ja esimerkiksi lastensuojelulaista. Esille nousi asia, miten toimia, kun vain yksi perheen aikuisista vastaa lapsen asioista.

Kasvattajat kuvasivat valmiuksiaan työskennellä eri kulttuuritaustaisen perheiden kanssa. Osalla oli heikot tai hyvin vähäiset valmiudet. Osa koki valmiutensa hyvänä johtuen muun muassa hyvästä kielitaidosta, opintojen tuomasta tiedosta monikulttuurisuudesta, työkokemuksesta monikulttuuristen perheiden kanssa tai kokemuksista muuten, vapaa-ajalla toimia monikulttuuristen perheiden kanssa. Omat matkustelukokemukset koettiin vahvistavina taitoina. Vastauksista tuli ilmi, että osa ei ole saanut asiaan minkäänlaista koulutusta tai opetusta, toisilla taas oli erilaisia kieleen ja kulttuureihin liittyviä koulutuksia. Oma asenne ja kiinnostus asiaan nähtiin positiivisena ja valmiuksia antavana asiana. Oma-aloitteinen asioiden selvittäminen ja kirjallisuuteen tutustuminen vahvistavat myös valmiutta työskennellä eri kulttuuritaustaisten perheiden parissa.

Kysyttäessä millainen perehdytysmateriaali olisi tarpeellinen ja mitä sen tulisi sisältää vastauksissa nousi esiin seuraavia asioita: perustietoa eri kulttuureista, perheille helppo ja selkeä kokonaisuus varhaiskasvatuksen perusasioista, päivittäisistä käytännön asioista sekä varhaiskasvatuksessa olevat säännöt ja käytöstavat. Henkilökunnalle ohjeistus esimerkiksi tulkkipalveluiden käytöstä, lisäksi vinkkejä ja materiaalia kommunikaation tueksi perheen kanssa (kommunikaatiotaulu, kuvatuki). Per-

heelle tuotava ilmi, että he voivat kertoa omista tavoistaan ja taustastaan sekä kotikasvatuskäytänteistään. Eri uskoainnoista tietoa, linkkejä mistä saada tietoa ja miten kohdata perheet. Perehdytysmateriaalista olisi hyvä selvittää suomalainen kulttuuri selkeästi ja kuvitettuna. Toiveena nousi esiin vuosikello eri kulttuurien tärkeistä juhlista. Materiaalista olisi hyvä selvittää millaista tukea varhaiskasvatuksessa annetaan ja millaisia asiakirjoja tuen asioihin liittyen tulee laatia. Yhteistyötahoja toivottiin tuotavan esiin sekä mistä vanhemmat voivat saada apua ja tukea kasvatustyöhönsä varhaiskasvatuksen lisäksi.

Kyselyvastausten perusteella varhaiskasvatustyössä oli havahduttu siihen, että monikulttuurista työskentelytapaa oli kehitettävä ja kaikille perheille on annettava tasa-arvoiset lähtökohdat varhaiskasvatuksessa monikulttuuristen perheiden määrän lisääntyessä. Lapset tuli huomioida paremmin varhaiskasvatukseen tullessa ja opas oli vastaus siihen tarpeeseen. Sirkko & Kyrönlampi (2021, 69–70) tuovat teoksessaan ilmi huoltajien kokemuksia kasvattajien puutteellisesta kulttuurisensitiivisestä työskentelyotteesta ja haasteita on ilmennyt kommunikoinnissa eri kielen takia. Lastikka & Lipponen (2016, 76) tutkimuksessaan selvittivät maahanmuuttajavanhempien näkökulmia varhaiskasvatuksesta ja hoitokäytännöistä suomalaisessa monikulttuurisessa kontekstissa. Tutkimuksessa ilmeni, että opettajat kokivat, ettei heillä ollut riittävästi tietoa maahanmuuttajaperheiden parissa työskentelystä ja heidän käsityksissään oli suuria eroja. Opettajilla, kasvattajilla ja vanhemmilla oli erilaiset käsitykset opetusmenetelmistä. (Lastikka & Lipponen 2016, 76.)

Kyselyn vastaukset vahvistivat käsitystä siitä, että jonkinlaiselle perehdytysmateriaalille oli tarvetta. Materiaalin tulisi olla selkeä, kuvitettu ja kertoa varhaiskasvatuksessa tapahtuvista perusasioista. Opetushallitus (2020) on julkaissut Varhaiskasvatuksen kuvasanasto -teoksen, joka on hyvin ja selkeästi kuvitettu. Se ilmaisee mitä kaikkea varhaiskasvatus pitää sisällään ja mitä varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen sekä perheen tulee huomioida ollessaan asiakkaana. Aiemmin julkaistu teos on turhan laaja vain lasten käyttöön. Kehittämistyön tarkoituksena oli olla lapsilähtöinen ja lapsille suunnattu. Opas oli lyhyt, selkeä ja kuvallinen. Kuvituksen avulla saatiin oppaasta mielenkiintoa herättävä teos, jotta lapsi kiinnostuisi siitä ja olisi halukas tutustumaan varhaiskasvatuksen arkeen sen myötä.

Tähän pohjautuen suunnitelmat oppaasta alkoivat hahmottua. Alkoi oppaan (liite 3) toteutuksen suunnittelu. Tavoitteena oli löytää oppaalle kuvittaja. Kartoitettiin muotoilualan opiskelijoiden mahdollisuutta ja halukkuutta tehdä kuvitustyö. Mielenkiintoa kehittämistyön toteuttamistyöhön ei ollut. Tuttavapiiristä löytyi kuvittaja, joka aloitti yhteistyön kehittämistyön tekijöiden kanssa. Kuvittaja oli taiteen maisteri Ella Brigatti, joka oli kirjoittanut ja kuvittanut useita lasten kuvakirjoja sekä romaaneja. Oppaan suunnittelijat laativat sanallisesti tarkan kuvauksen oppaasta, jotta kuvittaja pystyi luomaan itselleen mielikuvan siitä.

Oppaan kuvittajan kanssa yhteistyöpalaverin pitäminen siirtyi aikataulullisista syistä melko pitkälle. Yhteinen palaveri suunnittelijoiden ja kuvittajan kanssa vahvistivat näkemyksiä. Kuvittajan kanssa tehtiin sopimus ja sovittiin, että oppaan tekijänoikeudet ovat kehittämistyön tekijöillä, mutta kuvien oikeus on kuvittajalla. Kuvittaja käytti oppaan tekoon InDesign -ohjelmaa ja oppaan tyylinä oli selkeä kuvitus puhtailla väreillä, joita oli noin 10–12. Yhteisessä palaverissa oli sovittavana oppaan kuvitus, väritys ja siirtymätilanteiden tyylin kuvaus, kellonaikojen mahdollinen näkyminen oppaassa

sekä kuinka hahmoja asetellaan oppaaseen. Kuvittaja mainitsi, että toimintakuvisa kannattaa olla lapsi mukana jotenkin, jotta lapsen olisi helpompi hahmottaa toimintoa. Kun lapsilla ei ole juurikaan kokemusta oppaista ja kuvallisista ohjeistuksista, tulee oppaan olla hyvin selkeä ja yksinkertainen, jotta se olisi ymmärrettävä, mutta myös mielenkiintoinen. Kuvittaja teki oppaasta ensin lyijykynä-version, jonka jälkeen se täytettiin väreillä ja lopuksi tehtiin ääriiviivat sekä varjostukset. Palaverin jälkeen kehittämistyö ja oppaan valmistuminen eteni. Kuvitustyön tekijä aloitti konkreettisen työn oppaan valmistumisen eteen ja kehittämistyön tekijät jatkoivat raportin valmiiksi tekemistä.

Opas kohdennettiin 3–5 vuotiaille. Oppaassa olevien piirrettyjen kuvien avulla haluttiin tuoda varhaiskasvatuksen arkea myös selkeäksi lapsille, joilla ei siitä ole vielä tietoa. Lapsilähtöisyyden kautta ja havaintojen perusteella luotiin opas, joka voi palvella niin lapsia, heidän perheitä ja varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Työvälinettä käytettiin lapsen aloittaessa päiväkotia. Uuden ympäristön kohtaaminen ja yksin jääminen voi olla todella pelottavaa lapselle. Oppaan avulla haluttiin tuoda arkea tiedoksi jo ennen päiväkodin aloittamista. Vanhemmat voivat puhua kuvien kautta lapsille päivästä. Näin huomioitiin myös vanhemmat, joilla ei välttämättä ole kielitaitoa tai lukutaitoa ymmärtää kirjoitettua opasta.

Oppaan kuviin valittiin tärkeimmät päivän tapahtumat, unohtamatta siirtymätilanteita sekä aikataulua, mitä varhaiskasvatuksessa yleisesti käytetään. Perehdytysoppaan sisällöiksi valittiin kuvituksia varhaiskasvatuksen sisällöistä. Oppaassa tuodaan näkyviin varhaiskasvatuksen päivästrukturi ja siihen liittyen arjen pedagogiikkaa. Ne kuvattiin lasten tasoisesti ja ymmärrettävästi. Oppaan tavoitteena oli tehdä ymmärrettäväksi lapsille mitä varhaiskasvatuspäivä pitää sisällään. Kuvien ja selkokielen avulla tuotiin ilmi varhaiskasvatuksen perusteita sekä mitä varhaiskasvatuksessa oli tarkoituksena oppia. Oppaassa haluttiin tuoda ilmi, että varhaiskasvatus ei ole sama asia kuin koulu, vaan oppittavia asioita lähestytään leikin kautta.

Työn tekemisen yhteydessä neuvoteltiin toimeksiantajan, ohjaavan opettajan, toimeksiantajan ja yhteistyötahon kanssa. Palaverien suhteen joustavuutta on tuonut työsuhteet varhaiskasvatukseen sekä vastaanottokeskukseen. Palaverien jälkeen luotiin suunnitelmia eteenpäin sekä rajattiin aihetta. Lisää teoriatietaa etsittiin kehittämistyön edetessä ja ohjausta pyydettiin informaattikolta tiedon etsimiseen. Suunnitteluvaiheessa tarvittiin paljon teoriatietaa, johon opas pohjautui. Kehittämistyön edetessä pidettiin väliarviointi palavereja ohjaavan opettajan kanssa, joiden jälkeen tekeminen vahvistui. Jokaisen palaverin jälkeen tekijät sopivat työnjaosta jatkotyöskentelyn etenemiseksi.

6.2 Toteutus

Perehdyttämisoppaassa huomioidaan lasten tapa oppia ja kiinnostua asioista. Kun materiaalista tehdään konkreettista ja mielenkiintoista kuvatuen avulla, herätellään myös lasten halua oppia ja kiinnostua. Tarkoituksena oli tuoda varhaiskasvatuksen sisältöä enemmän lasten ymmärrettäväksi ja ennakoida varhaiskasvatuksen tapahtumia. Aloittaville lapsille varhaiskasvatus oli tuntematon paikka, joten sen näkyväksi tekeminen auttoi heitä sopeutumisessa uuteen ympäristöön. Oppaaseen tuli paljon värikkäitä kuvia, jotka konkretisoivat asia sisällön lapsen tasoisesti. Oppaan tekemisessä hyödynnetään havainnointia lapsiryhmissä. Kuvittajalla oli mahdollisuus vaikuttaa oppaan toteutukseen.

Tarkoituksena oli selkeyttää varhaiskasvatusta ja sen arkea lapselle sekä hänen perheelleen. Oppaasta tuli ulkonäöllisesti kiinnostusta herättävä.

Oppaassa huomioitiin eri toimintaympäristöt varhaiskasvatusyksikön sisältä. Kuvissa näkyi tilanteita päiväkodin arjessa, jotka sijoittuvat eteiseen, ruokailutilaan, lepohuoneeseen sekä leikkitalaan. Lisäksi kuvitusta on päiväkodin piha-alueelta sekä päiväkodin piha-alueen ulkopuolelta. Näiden toimintaympäristöjen kuvituksen myötä pyritään vahvistamaan lapselle käsitystä monenlaisista toimintapaikoista, joita varhaiskasvatuksessa käytetään. Opas luotiin kuvittamalla varhaiskasvatuksen sisältöä, siinä tuodaan näkyviin päivästrukturi, joka on esillä kehittämistyön tekijöiden yksiköissä ja arjen pedagogiikassa. Näin opas soveltui eri kielitaustaisille lapsille ja perheille. Oppaan tekemisessä huomioitiin lapsilähtöisyys muun muassa kuvituksen aiheena.

Oppaassa esitellyt vaihtoehdot toiminnalle pohjautuvat varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 44) ilmi tuotuihin oppimisen alueisiin. Vaihtoehtoja toiminnalle -sivulla oppaassa esitellään noita oppimisen osa-alueita. Kirjan kuva kuvastaa kielten rikas maailma osa-alueetta. Ilmaisun monet muodot aluetta kuvaamaan oppaaseen piirrettiin askartelutarvikkeita. Kuva lapsiryhmästä retkellä kasvattajan kanssa tuo ilmi tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityksen osa-alueen. Ruokailu hetkistä kertovat kuvat kuuluvat ruokakasvatuksen pariin.

Oppaassa oppimisen osa-alueet olivat esitelty suppeasti, koska tarkoituksena oli pitää sivut selkeinä. Kuvia ei voinut olla liian montaa, jotta lapset jaksoivat keskittyä siihen ja ymmärsivät mitä niillä tarkoitetaan. Kasvattajien ja huoltajien oli mahdollista sanallisesti tai lisäkuvia näyttämällä kertoa lapsille tarkemmin mitä kaikkea osa-alueet voivat pitää sisällään. Kuvien tarkoituksena oli tuoda ilmi mitä kaikkea varhaiskasvatuksessa lapsi voi tehdä. Kuvien avulla oppaassa ilmennetään pedagogiikkaa. Oppaassa on kerrottuna hoitoon liittyvistä asioista. Perushoidollisia tilanteita ovat pukeutuminen, wc-käynnit, käsien pesu, ruokailu ja lepo. Kasvatukselliset toimet esimerkiksi leikki, yhdessä toimiminen ja vuoron odottaminen. Opetusta lapset saavat toiminnallisista hetkistä, joissa voi esimerkiksi olla karkea- ja hienomotoristen taitojen opettelua sekä sosiaalisten taitojen harjoittelua.

Kasvattajille kuului pedagogista työtä ennen uuden lapsen ensimmäistä käyntiä päiväkodissa. Lapsesta ennakkoon saatuun tietoon perehdyttiin ja valmisteltiin asioita lapsen päiväkotiin tuloon. Tarpeen mukaan tilanteessa on tulkki mukana, jotta mahdollistetaan lapsen ja huoltajien asioiden ymmärrys. Oppaassa näkyi lapsen tulo päiväkotiin ja taustalla olevat vaatelokerot. Lokeroon oli laitettu lapsen oma merkki. Kasvattajat huomioivat, että lapsen ensimmäisinä päivinä varhaiskasvatuksessa hän tuli paikalle yksin uutena ryhmään, joka oli voinut olla jo yhdessä pidempään. Kasvattajat olivat lapsen tukena ja tekivät asioita yhdessä. Oppaassa näkyi, miten kasvattaja oli lapsen lähellä esimerkiksi ruokailussa sekä lepohetkellä.

Opasta suunniteltaessa kiinnitettiin huomiota sosiaaliseen sekä kestäväan kehitykseen ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 51) ilmaistuun ympäristökasvatukseen. Opas julkaistiin digitaalisessa muodossa ja sitä oli mahdollisuus tulostaa käyttöönsä tarpeen mukaan. Toimimalla tällä tavoin säästettiin paperia. Uuden perheen tullessa asiakkaaksi vastaanottokeskukseen tai varhaiskasvatukseen opas voitiin esitellä heille ja kertoa mistä he löytävät sen digitaalisessa muodossa. Perheet pystyivät tutustumaan siihen itsenäisesti, jos heillä oli tarvittava laite mistä sitä voi katsoa.

6.3 Palaute ja arviointi

Opas toimii osana varhaiskasvatuksen palveluohjausta. Opas toimii myös osana kotouttamista, sen avulla lapsi ja huoltajat perehtyvät varhaiskasvatukseen, joka on osa yhteiskunnan toimintaa. Oppaan tarkoituksena oli myös sopeuttaa lasta varhaiskasvatukseen ja osallistumaan siihen aktiivisesti, eli toimimaan osana yhteiskuntaa. (Helminen 2017, 191–194.) Varhaiskasvatus saattaa olla ainoa paikka lapsen perheelle tutustua suomalaisiin ihmisiin, suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021b, 122). Varhaiskasvatus ja sen tuomat ihmissuhteet voivat parhaimmillaan toimia lapsen perheen sosiaalisena ja emotionaalisenä tukena päivittäin arjessa, mutta myös silloin, kun perheen kotioloissa tapahtuu muutoksia. Lapsi ja hänen huoltajansa voivat saada tukea, turvaa ja pysyvyyttä varhaiskasvatuksen päivittäisistä rutiineista ja ihmissuhteista. (Terävä & Böök 2022, luku 4.)

Kehittämistyössä tulee tehdä arviointia, eli evaluointia. Arviointia tehdään työn eri vaiheissa, jota nimitetään formatiiviseksi evaluoinniksi. (Humak 2023a, luku 1.4.) Arvioinnin tarkoituksena oli saada tietoa. Väliarviointia tapahtui ohjaavan opettajan kanssa työn edetessä. Ohjaajan palautteen mukaisesti työhön tehtiin muutoksia, lisättiin tietoa ja rajattiin aiheita. Väliarviointia tapahtui työelämä tahojen kanssa. Oppaan ensimmäinen versio esiteltiin heille ja pyydettiin palautetta. Palautteen perusteella opasta muokattiin. Varhaiskasvattajien ja vastaanottokeskuksen työntekijöiden huomiot olivat samansuuntaisia kehittämistyöntekijöiden kanssa. Tarvetta oli muutamille lisäkuville sekä kellonaikojen huomioiminen. Oppaan ja raportin valmistuttua arvioitiin tuotoksia ja pyydettiin arvioinnit toimeksiantajalta sekä yhteistyötaholta ja ohjaavalta opettajalta. Palautteen perusteella oli mahdollisuus vielä muutoksiin. Varsinkin työn valmistuttua palaute oli tärkeää, jotta tiedettiin, oliko opas vastannut tarpeeseen. Kehittämistyötä ja opasta peilattiin myös asetettuihin tavoitteisiin.

Kehittämistyön toteuttajat tekivät oman työn reflektointia niin itsenäisesti kuin yhdessä sekä osallistumalla kahteen eri työpajaan. Omat tavoitteet päivittyivät työn edetessä ja sosionomin kompetenssien sekä kehittämistyön kriteerien täyttymistä reflektointiin työn edetessä. Kehittämistyön laatijat toimiessaan varhaiskasvatuksen työntekijöinä saivat opasta tehdessä tietoa ja taitoja eri kulttuurista tulevien perheiden tarpeista sekä oppivat tarkastelemaan asioita heidän näkökulmastaan. Konstruktivisen mallin neljännen vaiheen mukaisesti työskenneltiin useaan kertaan. Kehittämistyön raporttia, suunnittelua, havainnointia ja arviointia sekä kehittämistä toteutettiin koko prosessin ajan. Huomioitiin työskentelyssä Sosionomi (AMK) kompetenssit (Savonia-ammattikorkeakoulu, julkaisuaika tuntematon), jotta mahdollistettiin oman oppimisen kehittyminen ja kasvu. Kehittämistyön kriteeristöä peilattiin työskentelyssä, jotta tavoitteet saavutettiin.

Aihe kehittämistyölle koettiin olevan ajankohtainen monikulttuuristen lasten lisääntyessä varhaiskasvatuksessa. Kehittämistyön oli tarkoitus kehittää varhaiskasvatuksen arkea ymmärrettävämpään suuntaan eri kulttuureista tuleville sekä antaa työkalu myös henkilöstön käyttöön. Oppaan tarkoitus oli antaa toimeksiantajalle sekä yhteistyötaholle väline, jota voi hyödyntää eri kulttuuritaustoista tulevien lasten ja heidän perheidensä kanssa. Varhaiskasvattajien huomiot ja yhteistyön tekeminen olivat kehittämistyön kannalta tärkeitä. Vastaavanlaista opasta ei ole tavattu aiemmin, joten sille koettiin olevan tarvetta. Varhaiskasvatuksessa yleisesti käytetty kuvakommunikaatio oli työntekijöiden

kokemusten mukaan hyväksi todettu tapa mahdollistaa lasten ymmärtämistä, ymmärretyksi tule-
mista sekä osallisuutta. Kuvitetulla oppaalla pystyttiin tukemaan näitä asioita.

Opas oli pedagogisesti suunniteltu, pohjautuen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suomalaisesta var-
haiskasvatuksessa käytettiin kuvia yleisesti kaikkien lasten kanssa. Kuvat toimivat lapselle luontai-
sena tapana oppia. Merikosken ja Pihlajan (2022) kirjoittamassa artikkelissa kuvataan kuvien käyttöä
vuorovaikutuksen välineenä. Käytettäessä samoja kommunikaatiomenetelmiä kaikki ymmärtävät toi-
siaan ja voivat ilmaista itseään. Tavoitteena on osallisuus ryhmässä ja ilman yhteistä kieltä se ei voi
onnistua. Kuvien avulla voidaan antaa viestintä mahdollisuus myös niille, joilla ei ole kielellisiä tai-
toja. (Merikoski & Pihlaja 2022, 238.) Kehittämistyönä tehtävä opas kertoi lapselle yhdestä varhais-
kasvatuksen päivästä. Kuvittajan ollessa mukana oppaan teossa, oppaasta tuli enemmän yksilöllii-
sempi ja ainutlaatuisempi. Varhaiskasvatuksessa käytetään yleensä Kehitysvammaliiton verkkosi-
vusto Papunetin (2024) pictokuvia kuvaamaan päivän kulkua ja sen toimintoja.

Opas antoi mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa olevien lasten tasa-arvoiselle kohtelulle, koska he
voivat jokainen perehtyä oppaaseen kielestä riippumatta. Lapset pystyivät oppaan avulla ilmaise-
maan toiveitaan kuvia osoittamalla esimerkiksi sivulta, jossa on ilmaistuna vaihtoehtoja toiminnalle.
Yhteisöön kuulumista tuettiin oppaan avulla. Lapset saivat tietoa etukäteen varhaiskasvatuksesta ja
mitä siellä tehdään. Tällä tavoin toimiminen tuki ryhmäytymistä. Opas oli digitaalisessa muodossa,
joten sen avulla opetettiin lapsille kestävän kehityksen periaatteita.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö pystyi työssään käyttämään opasta kuvaamaan varhaiskasvatuksen
toimintoja uusien asiakkaiden tullessa varhaiskasvatukseen. Oppaan kuvien avulla tuotiin lapselle
sekä huoltajille esille varhaiskasvatusta ja siihen liittyviä toimintoja. Varhaiskasvatuksessa saivat lap-
siryhmän lapset myös yhdessä katsoa ja tutkia opasta uuden varhaiskasvatuksen aloittaneen lapsen
kanssa. Näin ollen lapsi sai jo alkuun kontaktia uuden ryhmänsä kanssa. Kehittämistyön oppaassa
käytettiin kuvia ja selkeitä yksinkertaisia sanoja helpottamaan ymmärrystä. Opas tuli koko varhais-
kasvatuksen käyttöön ja halutessaan Maahanmuuttovirasto voi ottaa sen käyttöön omassa toimin-
nassaan ja antaessaan tietoa suomalaisten lapsiperheiden palveluista.

Kehittämistyössä toteutettiin opas yhteistyönä toimeksiantajan ja yhteistyötahon kanssa. Kehittämis-
työ sijoittui varhaiskasvatukseen sen monikulttuurisuuden vuoksi ja samalla vastataan ajankohtai-
seen ilmiöön, jossa turvapaikanhakijat sekä maahanmuuttajat osallistuvat suomalaiseen varhaiskas-
vatukseen. Opasta pystyttiin hyödyntämään työskentelyssä varhaiskasvatuksessa ja vastaanottokes-
kuksessa. Yhteistyön tekeminen toimeksiantajan ja yhteistyötahon kanssa oli tärkeää, jotta työn tuo-
tos oli tarkoitukseen sopiva ja mahdollisimman monikäyttöinen. Valmis työ esiteltiin toimeksiantajalle
sekä yhteistyötaholle. Näiden lisäksi kehittämistyö esiteltiin hyvinvointikonferenssissa ja julkaistiin
Theseuksessa. Opas julkaistiin Ruokolahden kunnan varhaiskasvatuksen verkkosivuilla, vastaanotto-
keskus tallensi oppaan omaan käyttöönsä. Kuvittajan ehdottama yhteistyö Kehitysvammaliiton
kanssa varmistui työn loppuvaiheessa. Sen myötä mahdollistui oppaan ja kehittämistyön linkin jul-
kaisu Papunet -verkkosivustolle.

7 POHDINTA

Kehittämistyön tekeminen haastoi tekijöitä laajaan ajatustyöhön ja itsensä reflektointiin. Tiedon etsiminen oli aikaa vievää. Eri tietokannat olivat kattavia, mutta oikean tiedon etsiminen kehittämistyölle oli haastavaa. Vaikeana asiana lähteiden hakemisessa kohdattiin yhdistelmä varhaiskasvatuksesta ja monikulttuurisuudesta. Molemmat käsitteet sisältäviä lähteitä ei ollut helppo löytää.

Alkukartoitusvaiheen varhaiskasvattajille suunnatun kyselyn kysymykset olisivat voineet olla tarkempia, ja niillä olisi voinut hakea vielä yksityiskohtaisempaa tietoa siihen millainen oppaasta tulisi. Kyselyn avulla saatiin tietoa varhaiskasvattajien osaamisesta monikulttuuristen lasten kanssa työskentelystä. Taidot kyselyiden tekemisestä kasvoivat suuresti, koska aiempaa kokemusta niiden tekemisestä ei ollut. Kyselyiden toteuttaminen ei ollut haastavaa vaan oikeanlaisten kysymysten pohdinta ja muotoilu. Kyselyvastausten analysointi ja tulosten hävittäminen oli opettavaista ja uutta.

Yhteistyö olisi voinut olla aktiivisempaa toimeksiantajaan sekä yhteistyötahoon. Toteutunut yhteistyö oli arjen toimintojen lomassa tapahtunutta. Tämä johtui siitä, että kehittämistyön tekijä työskenteli samaan aikaan vastaanottokeskuksessa. Lapsilta kysyttiin hieman palautetta oppaasta. Kyseiset lapset tunnistivat oppaasta tilanteita ja ymmärsivät sen sijoittuvan päiväkotiin. Heidän näkemyksiään olisi ollut hyvä kuulla enemmänkin.

Kehittämistyö eteni johdonmukaisesti ja suunnitelmallisesti. Viivytyksiä aikataulullisesti tuli eteen hieman. Ne eivät aiheuttaneet muutoksia työn lopputulokseen, eivätkä ne vaikuttaneet toimeksiantajaan. Opas valmistui ja se pääsi käyttöön Ruokolahden kunnan varhaiskasvatuksessa sekä Maahanmuuttoviraston Joutsenon vastaanottokeskuksessa.

Palautetta saatiin väliarviointien muodossa ja sitä oli mielenkiintoista saada kaikilta varhaiskasvattajilta. Monen kasvattajan huomattiin ajattelevan samalla tavalla kehittämistyöntekijöiden kanssa. Työskentelylle olisi pitänyt varata enemmän aikaa, jotta tarkempaa palautetta valmiista työstä olisi saatu. Sähköisesti käytettäessä oppaassa olisi voinut olla enemmän värejä ja yksityiskohtia käytössä. Opas tuli kuitenkin olla tulostettavissa, joten värien käyttöä jouduttiin rajaamaan ja pitämään kuvat erittäin selkeinä. Valmiille oppaalle toivotaan aktiivista käyttöä. Työn tekijät olivat tyytyväisiä lopputulokseen.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutustuimme opinnäytetyön eettisiin ohjeisiin sekä opiskelijoille laadittuun muistilistaan (Arene 2019, 14). Työ toteutettiin näiden ohjeiden mukaisesti. Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja sitä arvioitaessa käytetään plagiaatintunnistusjärjestelmää (Arene 2019, 7). Valmis työ laitettiin plagiaatintunnistusjärjestelmään ja julkaistiin Theseus tietokannassa.

Työssä noudatettiin Hyvän tieteellisen käytännön (HTK) periaatteita, joita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023). Huomioitiin periaatteet eri toiminnan alueilla. Huolehdittiin asioiden luotettavuudesta niin suunnittelutyötä tehdessä, menetelmien käytössä ja analyyseissä kuin omien voimavarojen käytössä. Rehellisyys ja avoimuus säilyi

koko työskentelyn ajan, toimittiin oikeudenmukaisesti ja puolueettomasti sekä tuotiin ilmi yksityiskohdat. Arvostusta oli toisia työn tekijöitä sekä kaikkia yhteistyötahoja kohtaan. Kannettiin vastuun työskentelystä ja työstä.

Aiheesta aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja oppaisiin tutustuttiin. Työtä varten huolehdittiin kuntoon tarvittavat luvat, suostumukset ja sopimukset. Sovittiin omistus- ja käyttöoikeuksista, aineiston ja oppaan käsittelystä, säilyttämisestä ja muista tarpeellisista asioista. Työskentelyssä huomioitiin tietosuojalainsäädännöt, salassapito velvollisuudet ja luottamuksellisuus. Toimeksiantajan ja muiden yhteistyötahojen kanssa sovittiin työn tavoitteet ja siihen liittyvät oikeudet sekä velvollisuudet.

Kehittämistyössä tehtyihin kyselyihin vastaaminen oli vapaaehtoista ja niiden toteuttamisessa huomioitiin salassapitovelvollisuus. Kyselyiden vastauksia tuotiin ilmi sellaisena kuin ne olivat kyselyissä, mitään tietoa muuttamatta. Työhön etsittiin vertaisarvioituja artikkeleita ja käytettiin apuna eri tietokantoja. Lähteiden etsinnässä kiinnitettiin huomiota julkaisuaikaan ja perustellusti käytetty hieman vanhempia lähteitä. Työhön kirjoitettu teksti ei ole suoraan kopioitua lähteistä, vaan sitä oli muokattu omin sanoin käyttöön. Tekijänoikeudet huomioitiin kuvittajan kanssa tehtävässä yhteistyössä.

7.2 Asiantuntijuuden kehittyminen

Oppaan tekeminen oli uudenlaista työskentelyä kehittämistyön tekijöille. Saavutettiin hyviä neuvottelutaitoja ja dialogisia keskustelutaitoja, koska työn tekijöitä oli useampi ja toteutus tehtiin kokonaisuutena yhteistyössä. Lisäksi yhteistyötä käytettiin neuvotteluissa toimeksiantajan, yhteistyötahon, ohjaajan ja oppaan kuvittajan kanssa. Taidot kyselyiden suunnittelusta ja toteuttamisesta olivat käytössä alkukartoitusvaiheessa.

Varhaiskasvatustyön kokemus vahvisti työskentelyä, koska tietoa käytännön työstä oli jokaisella. Kuvien käyttö kaikkien lasten kanssa oli todettu toimivaksi ja tarpeelliseksi toimintatavaksi sekä tukitoimeksi. Opas kuvituksellaan on uudenlainen ja kiinnostusta herättävän näköinen. Pictokuvien käytölle haluttiin vaihtoehto. Tiedon etsimisen myötä ymmärrys eri kulttuurista tulevan lapsen kokemuksiin lisääntyi. Monikulttuurisen tiedon lisääntyminen ja työskentelytaidot oppaan tekemisestä kasvoivat. Monikulttuurisista lapsista jaettiin tietoa omista käytännön kokemuksista ja pohdittiin yhteyksiä teorian tiedon sekä käytännön välillä. Oppaan valmistamisessa suunnittelutyö oli tärkeää. Kaikkia asioita oli haastavaa saada etukäteen kuvattua riittävän tarkasti kuvitustyöntekijälle. Asioita tuli tarkentaa työn edetessä, jotta haluttu tulos saavutettiin.

Sosionomin rooli asiakastyössä on olla tukena perheille ja antaa heille tarvittavaa tietoa. Sosionomina ymmärretään monikulttuurisuutta ja moninaisuutta sekä ottaa ne huomioon asiakastyössä. Opasta käytettiin osana varhaista tukea heti lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen. Kehittämistyön tarkoituksena toteutettu opas vastaa osaltaan varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyvää palvelujärjestelmää. Sosionomina tunnemme palvelujärjestelmät ja osaamme ohjata perheet palvelujen pariin. Perheen palvelutarpeen tunnistaminen on oleellista sosionomin palveluohjauksessa. (Talentia julkaisuaika tuntematon.)

Oppaan avulla pystyttiin tukemaan lapsia ja koko perhettä olemaan osallisia lapsen varhaiskasvatuksen aloituksessa. Kuvitettu opas mahdollisti osallisuuden, koska sen ymmärtämiseen ei tarvitse osata varhaiskasvatuksessa käytettävää kieltä. Oppaan käyttö ei rajoitu vain monikulttuuristen lasten

kanssa toimimiseen, vaan sitä oli mahdollista käyttää jokaisen lapsen ja perheen kanssa. Käyttämällä opasta oli mahdollista ehkäistä syrjäytymistä, koska lapsen oli helpompi olla osana ryhmän toimintaa tietäessään päivän kulun. Perhe pääsi osalliseksi varhaiskasvatukseen, koska yhdessä heidän kanssaan käytiin läpi kuvitettua opasta. Oppaassa ilmenee varhaiskasvatuksen sisältö ja suuntaa antava aikataulu.

Oppaan toteuttaminen oli innovatiivista, koska vastaavaa tuotetta ei ole aiemmin lapsille julkaistu saatujen tietojen perusteella. Innovatiivisuus näkyi ymmärryksenä eri kulttuuristen taustojen mukanaan tuomiin muutoksiin varhaiskasvatuksen arjessa, esimerkkinä eri uskontokuntien tuomat käytännöt arkeen. Varhaiskasvatuksessa olisi hyvä tehdä kehittämistyötä, koska yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat siihen. Kehittämisessä tuli huomioida yhteistyö perheiden kanssa sekä monikulttuurisuuden vaikutus toimintaympäristöön.

7.3 Oppaan hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Opas on käytössä varhaiskasvatuksen työntekijöillä työvälineenä ja lapsen mukana kotona sähköisesti tai paperisessa muodossa. Opasta pystyy hyödyntämään siten, että lapsi voi kotonaan kertoa varhaiskasvatuksessa tapahtuneista asioista kuvia näyttämällä. Perheen kesken voidaan keskustella omaa kieltä käyttäen lapsen kokemuksista, kun lapsi voi kuvia osoittamalla ensin aloittaa keskustelun. Käytettäessä opasta perheen keskinäinen vuorovaikutus lisääntyy.

Tehtyä opasta voi muokata yksityiskohtaisemmaksi ja kiinnittää tarkemmin huomiota yhteneväiseen kokonaisuuteen tai siitä pystyy tulevaisuudessa kehittämään laajemmaksi kokonaisuudeksi. Kuvista voi tehdä yksityiskohtaisemmat oppaat tai pilkkoa tiedon useammaksi oppaaksi. Tällä tavoin saadaan yksityiskohtaisempaa tietoa jaettua. Päivän toiminto osiosta voi esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteita käyttäen tehdä laajemman kokonaisuuden, jossa voi kertoa kaikesta mahdollisesta toiminnasta mitä varhaiskasvatuksessa toteutetaan. Jos oppaasta tulisi painotuote, sen olisi mahdollista olla tarkempi ja monipuolisempi värien suhteen.

Varhaiskasvattajille suunnatun alkukyselyn perusteella jatkokehitys aiheita nousi esiin useammankin oppaan suunnittelulle. Varhaiskasvattajat nostivat esiin tarvetta eri kulttuurista tulevien juhlapyhien esiintuomiselle vuosikellon muodossa ja perustietoa eri kulttuureista. Suomalaisen varhaiskasvatuksen perusasiat, käytännöt, säännöt ja käytöstavat voidaan ilmaista myös oppaan muodossa. Toiveena nousi esiin lasten oikeuksien esiin tuominen sekä varhaiskasvatukseen liittyvän lainsäädännön ja tukipalveluiden kuvaaminen.

LÄHTEET

- Arene 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Pdf-tiedosto. Päivitetty 9.1.2020. <https://arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>. Viitattu 6.5.2023.
- Arvola, Outi 2021. Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana. Pdf-tiedosto. Julkaistu 4.6.2021. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/152202/AnnalesB539Arvola.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 18.3.2024.
- Arvola, Outi, Pankakoski, Kaisa, Reunamo, Jyrki & Kyttälä, Minna 2020. Early Childhood development & Care. Culturally and linguistically diverse children´s participation and social roles in the Finnish Early Childhood Education – is play the common key? 191 (15), 2351-2363. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03004430.2020.1716744>. Viitattu 10.3.2024.
- Arvola, Outi, Reunamo, Jyrki, & Kyttälä, Minna 2020. Kohti kieli- ja kulttuuritietoista kasvatusta. Kasvattajat lasten osallisuuden mahdollistajina varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 22 (1), 44–60. <https://journal.fi/akakk/article/view/91032/50082>. Viitattu 13.5.2023.
- Asetus 1991/60: Yleissopimus lasten oikeuksista. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/1991/19910060/19910060_2. Viitattu 13.5.2023.
- Eerola-Pennanen, Paula 2017. Kulttuurinen monimuotoisuus. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy, 221–233.
- Eerola-Pennanen, Paula 2020. Kulttuurinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa. 5. uudistettu painos. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 241–254.
- Eerola-Pennanen, Paula 2022. Kulttuurinen moninaisuus. E-kirja. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 3. korjattu ja laajennettu painos. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy.
- Gyekye, Marjaana & Ruponen, Ulla-Mari 2022. Suomi toisena kielenä-oppiminen: ohjaus, pedagogien toiminta ja haasteet. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 287–315.
- Heiskanen, Noora, Pyökkimies, Martta & Syrjämäki, Marja 2022. Lapsen tuen prosessi ja pedagoginen jatkumo. Teoksessa Noora Heiskanen & Marja Syrjämäki (toim.) Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 38–56.
- Helminen, Jari (toim.) 2017. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Humak 2023a. Opinnäytetyöopas YAMK. Verkkojulkaisu. Päivitetty 4.10.2023. <https://humak.libguides.com/c.php?g=688355&p=4925418>. Viitattu 16.10.2023.
- Humak 2023b. Opinnäytetyöopas YAMK. Verkkojulkaisu. Päivitetty 4.10.2023. <https://humak.libguides.com/c.php?g=688355&p=4925417>. Viitattu 14.10.2023.
- Hännikäinen, Maritta 2013. Varhaiskasvatus pienten lasten päiväkotiryhmissä. Hoitoa, kasvatusta vai opetusta. Teoksessa Kirsti Karila & Lasse Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 30–52.
- Kangas, Jonna, Lastikka, Anna-Leena & Karlsson, Liisa 2021a. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

- Kangas, Jonna, Lastikka, Anna-Leena & Karlsson, Liisa 2021b. Voimauttava varhaiskasvatus. Moninaisuus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Kangas, Jonna, Lastikka, Anna-Leena & Karlsson, Liisa 2021c. Voimauttava varhaiskasvatus. Toiminnallisuus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Kivijärvi, Taru 2016. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 248–261.
- Lastikka, Anna-Leena & Lipponen, Lasse 2016. Immigrant Parent 's Perspective on Early Childhood Education and Care Practices in the Finnish Multicultural Context. Pdf-tiedosto. International Journal of Multicultural Education, 18 (3), 75-94. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1118772.pdf>. Viitattu 1.4.2024.
- Maahanmuuttovirasto 2023. Sanasto. Verkkojulkaisu. <https://migri.fi/sanasto>. Viitattu 13.5.2023.
- Malinen, Heidi 2019. Anna lapselle ääni. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Marttila, Marjaana 2016. Sosiaaliohjaus varhaiskasvatustyössä. E-kirja. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Sosiaaliohjaus. Edita Publishing Oy.
- Merikoski, Hannele & Pihlaja, Päivi 2022. Kielen ja puheen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Päivi Pihlaja & Riitta Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 229–251.
- Nivala, Elina 2021. Osallisuuden vahvistaminen yksinäisyyden ehkäisemisenä varhaiskasvatuksessa. Journal of Early Childhood Education Research 10 (1), 33–59. <https://journal.fi/jecer/article/view/114149/67348>. Viitattu 1.10.2023.
- Ojala, Mikko 2020. Perusteita ja haasteita varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun alun kehittämiseksi erityisesti lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Pdf-tiedosto. Julkaistu 6.12.2019. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/6c3a3c53-45db-4347-a04c-0139dee2d38f/content>. Viitattu 18.3.2024.
- Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 1.painos. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. E-kirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy. Viitattu 14.10.2023.
- Onnismaa, Eeva-Leena & Paananen, Maiju 2019. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmatradition muotoutuminen Suomessa 1970-luvulta 2010-luvulle. Teoksessa Tero Autio, Liisa Hakala & Tiina Kujala (toim.) Siirtymiä ja ajan merkkejä koulutuksessa. Opetussuunnitelmatutkimuksen näkökulmia. Tampere: PunaMusta Oy – Yliopistopaino, 189–220.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisuaika tuntematon b. Varhaiskasvatus. Verkkojulkaisu. <https://okm.fi/varhaiskasvatus>. Viitattu 13.5.2023.
- Opetushallitus 2020. Varhaiskasvatuksen kuvasanasto. Vaasa: Grano Oy.
- Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Pdf-tiedosto. Päivitetty 2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf. Viitattu 6.5.2023.
- Opetushallitus 2024. Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa. Verkkojulkaisu. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisymparisto-varhaiskasvatuksessa>. Viitattu 18.4.2024.

- Papunet 2024. Vuorovaikutus ja kommunikointi kuuluvat kaikille. Verkojulkaisu. Kehitysvamma-liitto. <https://papunet.net/>. Viitattu 1.4.2024.
- Pietilä, Irja 2013. Uuteen kulttuuriin sopeutuminen oppimisprosessina. Teoksessa Vesa Korhonen & Sauli Puukari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 46–55.
- Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta (toim.) 2022. Varhaiserityiskasvatus. E-kirja. Teoksessa Päivi Pihlaja & Riitta Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Puukari, Sauli & Korhonen, Vesa 2017. Monikulttuurisen ohjauksen lähtökohdat. E-kirja. Teoksessa Vesa Korhonen & Sauli Puukari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Raittila, Raija & Siippainen, Anna 2022. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö. 3. korjattu ja laajennettu painos. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy, 291–302.
- Raittila, Raija 2013. Pienryhmätoiminta ja leikkialueet. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö rakentuu arkisissa käytännöissä. Teoksessa Kirsti Karila & Lasse Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 69–94.
- Rosqvist, Leif, Kokko, Milla, Kinos, Jarmo, Robertson, Leena, Pukk, Maarika & Barbour, Nancy 2019. Lapsilähtöinen pedagogiikka varhaiskasvattajien kanssa konstruoituina. *Journal of Early Childhood Education Research* 8 (1), 192–214. <https://journal.fi/jecer/article/view/114111>. Viitattu 1.10.2023.
- Ruokolahden kunta julkaisuaika tuntematon. Ruokolahden päiväkotit. Verkojulkaisu. <https://ruokolahti.fi/fi/asiointi-ja-yhteystiedot/palvelut-ja-lomakkeet/palvelupaikat/ruokolahden-paivakoti>. Viitattu 15.10.2023.
- Salonen, Kari, Eloranta, Sini, Hautala, Tiina & Kinos Sirppa 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Pdf-tiedosto. Turun ammattikorkeakoulu. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>. Viitattu 15.10.2023.
- Savonia ammattikorkeakoulu, julkaisuaika tuntematon. Sosionomin ammatilliset kompetenssit. <https://www.savonia.fi/opiskele-tutkinto/tutkinnot-ja-hakeminen/opetussuunnitelmat/tulostinystavallinen-opetussuunnitelma/?krtid=1022>. Viitattu 14.10.2023.
- Sirkko, Riikka & Kyrönlampi, Taina 2021. Haasteet on monesti ratkaistavissa hyvällä asenteella ja yhteistyöllä. Kulttuurisensitiivisyys esiopetusryhmän kasvattajien puheessa omasta työstään. *Journal of Early Childhood Education Research* 10 (3), 64–92. <https://journal.fi/jecer/article/view/114171/67370>. Viitattu 13.5.2023.
- Sisäministeriö julkaisuaika tuntematon. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Verkojulkaisu. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>. Viitattu 13.5.2023.
- Stenius, Tuula & Karlsson, Liisa 2023. Huumori kukkii vastavuoroisuudessa. *Kulttuuritutkimus* 40 (1), 38–54. <https://journal.fi/kulttuuritutkimus/article/view/119960/77241?acceptCookies=1>. Viitattu 1.10.2023.
- Särkelä, Riitta 2011. Osallisuus, vaikuttamismahdollisuudet ja sosiaalinen kestävyys. Teoksessa Anneli Pohjola & Riitta Särkelä (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveys-turvan keskusliitto ry, 144–167.
- Talentia julkaisuaika tuntematon. Varhaiskasvatuksen sosionomi. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. Verkojulkaisu. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>. Viitattu 21.4.2024.

Terävä, Johanna & Böök, Marja Leena 2022. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. E-kirja. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola Pennanen (toim.) 2022. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 3. korjattu ja laajennettu painos. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy. Viitattu 7.4.2024.

Tietosuojavaltutetun toimisto julkaisuaika tuntematon. Aineiston hävittäminen, anonymisointi tai arkistointi tutkimuksen päättyessä. Verkkojulkaisu. <https://tietosuoja.fi/aineiston-havittaminen-anonymisointi-tai-arkistointi-tutkimuksen-paattyessa>. Viitattu 1.4.2024.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa HTK 2023-ohje. Pdf-tiedosto. Julkaistu 14.3.2023. <https://tenk.fi/fi/ajankohtaista/htk-2023-ohje-julkaistu>. Viitattu 6.5.2023.

Vaisarova, Julie & Reynolds, Arthur J. 2022. Is more child-initiated always better? Exploring relations between child-initiated instruction and preschoolers' school readiness. *Dordrecht* 34 (2), 195–226. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11092-021-09376-6>. Viitattu 12.10.2023.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540#L3aP15e>. Viitattu 21.4.2024.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>. Viitattu 13.5.2023.

YK:n Lapsen oikeuksien sopimus 1989 artikla 13. Verkkojulkaisu. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>. Viitattu 12.11.2023.

LIITE 1: KYSELY SUOMALAISESTA PÄIVÄKODISTA

Kysely suomalaisesta päiväkodista/Обследование финского детского сад

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

1. Onko lapsesi päiväkodissa hoidossa? Ваш ребенок ходит в детский сад? *

- Kyllä/Да
- Ei/Нет
- Harkitsemme/Мы рассмотрим

2. Jos lapsesi ei ole päiväkodissa, mitä tiedät suomalaisesta päiväkotitoiminnasta? Если ваш ребенок не ходит в детский сад, что вы знаете о детских садах в Финляндии?

3. Tarvitsisiko lapsesi mielestänne kuvallisen oppaan päiväkodin päivästä, jotta hän ymmärtäisi sitä paremmin? Считаете ли вы, что вашему ребенку нужен иллюстрированный гид по распорядку дня в детском саду, чтобы он мог лучше его понять? *

- Kyllä/Да
- Ei/Нет
- En osaa sanoa/Я не знаю

LIITE 2: VARHAISKASVATTAJIEN KYSELYLOMAKE MONIKULTTUURISTEN PERHEIDEN KANSSA TYÖSKENTELYSTÄ

Varhaiskasvattajien kyselylomake monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelystä

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

1. Oletko työskennellyt eri kulttuuritaustaisten lasten/perheiden kanssa? *

Kyllä

En

2. Oliko käytössäsi perehdytysmateriaali lapselle/perheelle? *

Kyllä

Ei

3. Mitä materiaalia oli käytössä? *

4. Olisitko tarvinnut perehdytysmateriaalia? *

Kyllä, millaista?

En

En osaa sanoa

5. Millaisia valmiuksia sinulla on työskennellä monikulttuuristen perheiden kanssa (esimerkiksi koulutus, vapaa-aika)? *

6. Millaiselle perehdytysmateriaalille olisi tarvetta työyhteisössäsi kohdatessa monikulttuurisuutta? Mitä sen tulisi sisältää? *

LIITE 3: OPAS

Suomalaisen
varhaiskasvatuksen päivä

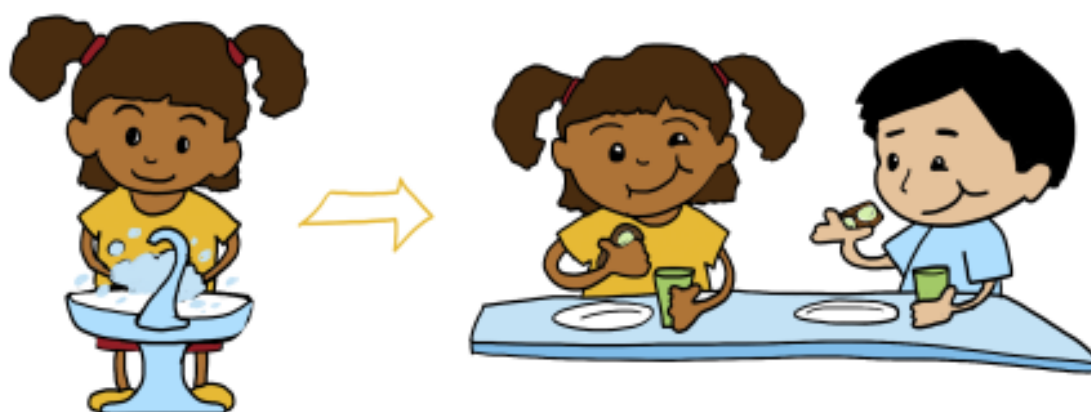
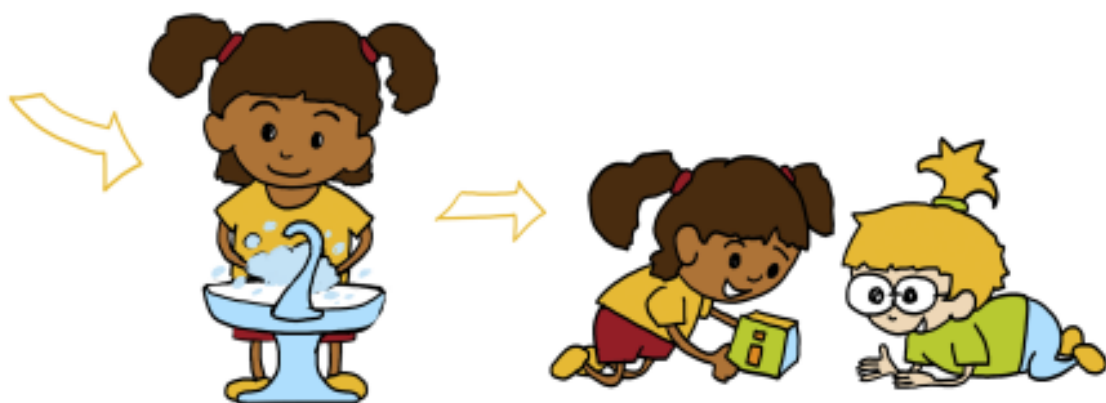
MENNÄÄN PÄIVÄKOTIIN!

OPAS LAPSELLE

IRINA HYNYNEN, REETTA MIETTINEN
ja TUIJA MÄKELÄ kuvitus: Ella Brigatti

Aamu päiväkodissa

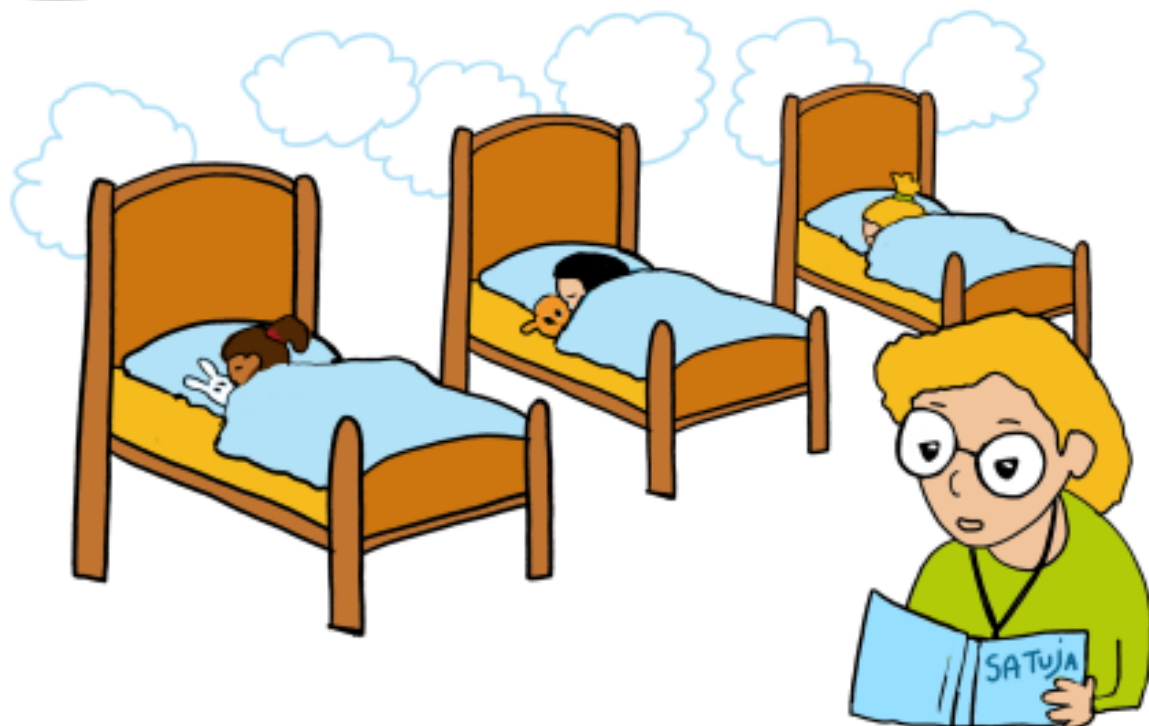
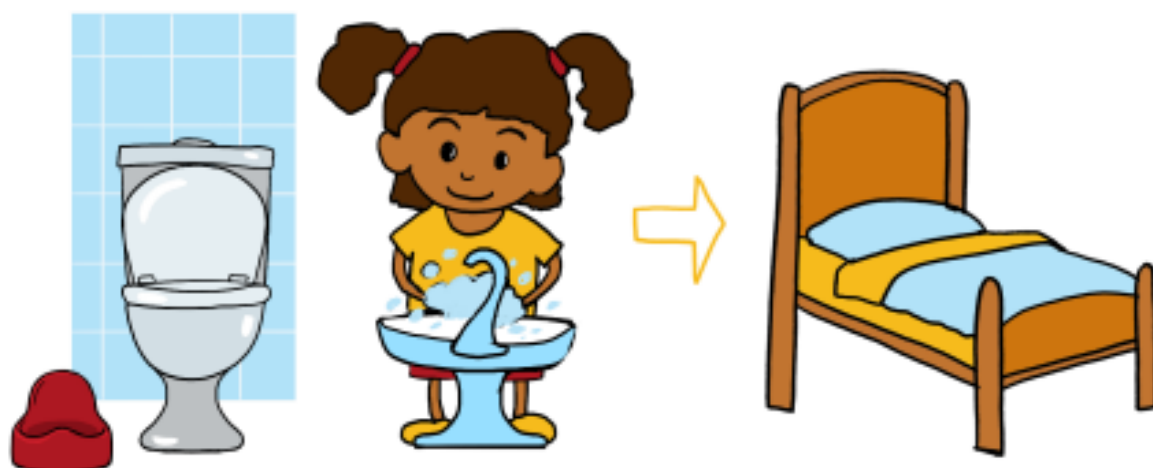
Vaihtoehtoja toiminnalle

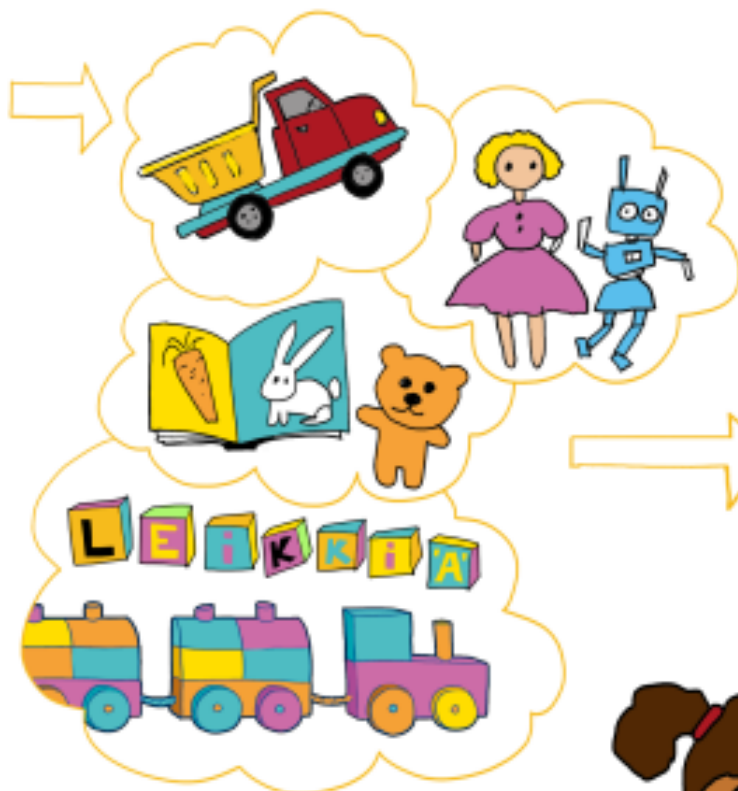
Ulkoilu

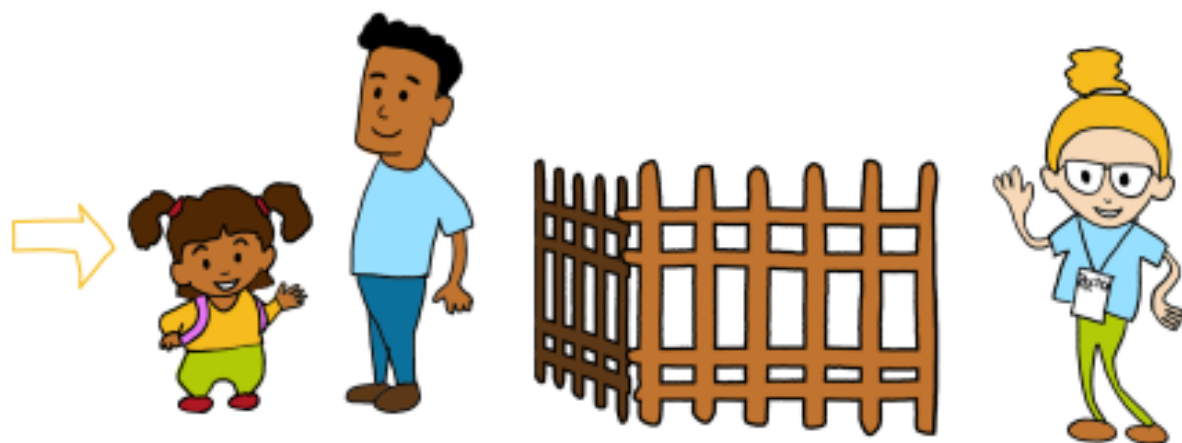
Lounas ja lepo

Iltapäivän toiminta

Iltapäivän toiminta

Vinkit huoltajille

Voit tutustua tukea ja neuvoa antaviin tahoihin:

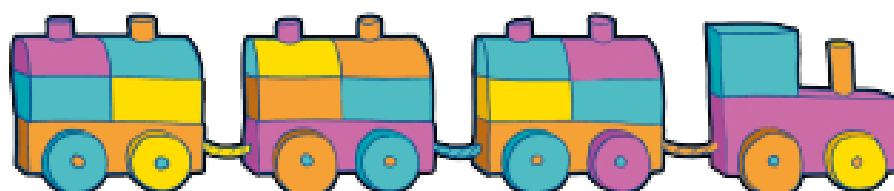
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry <https://www.mll.fi/vanhemmille/>

Ensi- ja turvakotien liitto <https://ensijaturvakotienliitto.fi/>

Pelastakaa Lapset ry <https://www.pelastakaaalapset.fi/>

Neuvolat <https://stm.fi/palvelut-perheille>

Opas on kehitetty opinnäytetyönä sosionomi tutkinto-ohjelmassa Savonia ammattikorkeakoulussa.

Tekijät: Irina Hynynen, Reetta Miettinen ja Tuija Mäkelä

SAVONIA